2023

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Feyza KARAGÖZ

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ADÖLESAN BİREYLERDE PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ VE İRRASYONEL İNANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Feyza KARAGÖZ

HEMŞİRELİK PROGRAMI

Ankara, 2023

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

ADÖLESAN BİREYLERDE PROBLEM ÇÖZME BECERİSİ VE İRRASYONEL İNANIŞLARI ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Feyza KARAGÖZ

HEMŞİRELİK PROGRAMI

Ankara, 2023

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Adölesan Bireylerde Problem Çözme Becerisi ve İrrasyonel İnanışları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Feyza KARAGÖZ

Yüksek Lisans Tezi

01/06/2023

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Esma ATASOY

Jüri Üyeleri
Doç. Dr. Esma ATASOY
Dr. Öğr. Üyesi Ayşegül KOÇ
Doç. Dr. Nilay ERCAN ŞAHİN

Okuduğumuz ve Savunmasını dinlediğimiz bu tezin bir Yüksek Lisans/Doktora derecesi için gereken tüm kapsam ve kalite şartlarını sağladığını beyan ederiz.

Prof. Dr. Sena KAPLAN
Enstitü Müdürü

Bu tezin Yüksek Lisans derecesi için gereken tüm şartları sağladığını tasdik ederim.

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. (01/06/2023).

Feyza KARAGÖZ

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans tez dönemi boyunca bu çalışmada bilgilerini, deneyimlerini paylaşan bu süreçte her zaman desteklerini sunan, danışman hocam, Sayın Doç. Dr. Esma ATASOY' a,

Hayatım boyunca yanımda olan ve bugünlere gelmeme katkı sağlayan canım ailem Murat PEHLEVAN, Sibel PEHLEVAN ve Yiğit PEHLEVAN'a,

Eğitim-öğretim hayatım boyunca beni destekleyen ve yol gösteren, değerli öğretmenlerim Halil İbrahim TOKAT ve Elif TOKAT'a,

Bu süreçte yanımda olan desteğini ve sevgisini esirgemeyen hayat arkadaşım, sevgili eşim, Dr. Kerim KARAGÖZ'e,

Sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET ..... **iii**

ABSTRACT ..... **iv**

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ ..... **v**

ŞEKİLLER DİZİNİ ..... **vi**

TABLOLAR DİZİNİ ..... **vii**

1. GİRİŞ **1**

1.1. Problem Tanımı ve Önemi 1

1.2. Araştırmanın Amacı 2

1.3. Araştırma Soruları 3

2. GENEL BİLGİLER **4**

2.1. Adölesan Dönem 4

2.1.1. Adölesan Dönem ve Özellikleri 4

2.1.2. Erken Adölesan Dönemin Özellikleri 4

2.2. İrrasyonel İnanışlar 5

2.2.1. İrrasyonel İnanışlar ve Özellikleri 5

2.2.2. Adölesan Dönem Bireylerde İrrasyonel İnanışlar 7

2.3. Problem Çözme Becerisi 7

2.3.1. Problem Çözme Kavramı ve Problem Çözme Becerisi 7

2.4. Adölesan Dönem Bireylerde Problem Çözme Becerisi ve İrrasyonel İnanışları Hakkında Yapılan Bilimsel Çalışmalar 8

2.5. Adölesan Dönem Bireylerin İrrasyonel İnanışları ve Problem Çözme Becerisinin Halk Sağlığı Hemşireliği Bağlamında Önemi 11

3. MATERYAL VE YÖNTEM **13**

3.1. Araştırmanın Modeli 13

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yerin Özellikleri 13

3.3. Araştırma Evreni ve Örneklemi 14

3.4. Veri Toplama Araçları 15

3.4.1. Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu 15
3.4.2. Ergenler İçin Mantıkdışı İnançlar Ölçeği (EMİÖ) 15
3.4.3. Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri (ÇPÇE) 16
3.5. Veri Toplama Formlarının Uygulanması 17
3.6. Araştırma Verilerinin Analizi 17
3.7. Araştırmanın Etiği 18
4. BULGULAR 19
5. TARTIŞMA 37
5.1. Erken Dönem Adölesan Bireylerin Problem Çözme Becerilerinin Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi 37
5.2. Erken Dönem Adölesan Bireylerin İrrasyonel İnanışlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi 39
5.3. Erken Dönem Adölesan Bireylerin Problem Çözme Becerisi ve İrrasyonel İnanışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi 42
6. SONUÇ VE ÖNERİLER 44
7. KAYNAKLAR 45
8. EKLER 55
EK-1. Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu 55
EK-2. Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri 56
EK-3. Ergenler İçin Mantıkdışı İnanç Ölçeği 58
EK-4. Veli Onam Formu 59
EK-5. Öğrenci Onam Formu 60
EK-6. AYBÜ Sağlık Bilimleri Etik Kurulu Onay Belgesi 61
EK-7. Kurum Araştırma İzin Belgesi 63
EK-8. Özgeçmiş 64

ÖZET

Adölesan Bireylerde Problem Çözme Becerisi ve İrrasyonel İnanışları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi

Araştırma, erken dönem adölesan bireylerin problem çözme becerisi ve irrasyonel inanışları arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı ilişkisel türde yapılmıştır. Araştırma örneklemine, 15 Nisan-15 Haziran 2022 tarihleri arasında Keçiören ilçesine bağlı bir ortaokulda öğrenim gören 6., 7. ve 8. Sınıf 353 öğrenci dahil edilmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak: ‘‘Veri Toplama Formu’’, ‘‘Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri’’ ve ‘‘Ergenler İçin Mantıkdışı İnanç Ölçeği’’ kullanılmıştır. Verilerin girişi ve analizinde, Excel ve SPSS-26 paket programları; verilerin yorumlanmasında, tanımlayıcı istatistikler ve frekans tabloları kullanılmıştır.

Araştırmada, erken dönem adölesan bireylerin irrasyonel inanışları ve problem çözme becerisi arasında negatif yönde, zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($r=-0.389$; $p<0.01$). Adölesan bireylerin irrasyonel inanışları arttıkça, problem çözme becerisi azalmıştır. Yapılan araştırmada ölçeklerin alt boyutu değerlendirildiğinde, adölesanların problem çözmeye güven, öz denetim ve kaçınma puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişki bulunmuştur ($r=-0.286$; $r=-0.255$; $r=-0.273$, $p<0.01$). İrrasyonel inanışlar toplam puanı arttıkça, problem çözmeye güven, öz denetim, kaçınma puanları azalmıştır. Ayrıca adölesanların hem irrasyonel inanış hem problem çözme beceri düzeyi orta olarak bulunmuştur (66.97 ± 11.18;68.95 ± 12.83). Adölesanların, irrasyonel inanış düzeyleri sosyodemografik özelliklere göre incelendiğinde: annelerinin mesleği ve ebeveynlerin eğitim durumu; problem çözme becerisi düzeylerine göre incelendiğinde cinsiyet, okul başarı durumu ve annenin mesleğine göre anlamlı fark bulunmuştur ($p<0.05$).

Araştırma bu yönüyle, erken dönem adölesan bireylerin irrasyonel inanışları ve problem çözme becerisi arasında ilişkinin önemini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, pozitif ruh sağlığını geliştirmeye yönelik veri oluşturarak okul sağlığı hemşireliği çalışmalarına katkı sağlamaktadır. İleri araştırmalarda, adölesan bireylerin irrasyonel inanışlarının azaltılması ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesine yönelik müdahale çalışmaları önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Adölesan, ergenlik, hemşirelik, irrasyonel inanış, okul sağlığı, problem çözme becerisi.

ABSTRACT

Determining the Relationship Between Problem Solving Skills and Irrational Beliefs in Adolescents

The research was conducted in a descriptive relational type in order to determine the relationship between problem solving skills and irrational beliefs of early adolescent individuals. In the research sample, 353 6th, 7th and 8th grade students studying at a secondary school in Keçiören district between 15 April and 15 June 2022 were included. Data collection tools such as "Data Collection Form", "Problem Solving Inventory for Children" and "Irrational Belief Scale for Adolescents" were used in the research. Excel and SPSS-26 package programs in data entry and analysis; Descriptive statistics and frequency tables were used to interpret the data.

In the study, a negative, weak and statistically significant relationship was found between the irrational beliefs of early adolescent individuals and their problem solving skills ($r=-0.389$; $p<0.01$). As adolescent individuals' irrational beliefs increased, their problem solving skills decreased. In the study, when the sub-dimensions of the scales were evaluated, a statistically significant and negative correlation was found between adolescents' confidence in problem solving, self-control and avoidance scores ($r=-0.286$; $r=-0.255$; $r=-0.273$, $p<0.01$). As the total score of irrational beliefs increased, the scores of confidence in problem solving, self-control, and avoidance decreased. In addition, both irrational belief and problem solving skill levels of adolescents were found to be moderate (66.97 ± 11.18;68.95 ± 12.83). When the irrational belief levels of the adolescents are analyzed according to their sociodemographic characteristics: their mothers' occupation and their parents' educational status; When analyzed according to problem solving skill levels, a significant difference was found according to gender, school success and mother's occupation ($p<0.05$).

In this respect, the research reveals the importance of the relationship between the irrational beliefs of early adolescent individuals and their problem-solving skills. In addition, it contributes to school health nursing studies by creating data to improve positive mental health. In further research, intervention studies are recommended to reduce the irrational beliefs of adolescents and to improve their problem-solving skills.

Keywords: Adolescent, puberty, nursing, irrational belief, school health, problem solving skills.

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

ÇPÇE	: Çocuklar için Problem Çözme Envanteri
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EMİÖ	: Ergenler için Mantıkdışı İnançlar Ölçeği
PÇ	: Problem Çözme
PÇB	: Problem Çözme Becerisi
PDÖ	: Probleme Dayalı Öğrenme

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 3.1. Örneklem sayısının hesaplanması. 14

Şekil 4.1. Ölçekler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi. 35

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 2.1. Adölesan dönem bireylerde problem çözme becerisi ve irrasyonel inanışlar hakkında yapılan bilimsel çalışmalar. 8

Tablo 3.1. Ergenler için mantıkdışı inanç ölçeğinin güvenilirlik katsayısının incelenmesi. 16

Tablo 3.2. Çocuklar için problem çözme envanterinin güvenilirlik katsayısının incelenmesi. 16

Tablo 4.1. Erken dönem adölesan bireylerin sosyodemografik özelliklerinin incelenmesi. 19

Tablo 4.2. Ergenler için mantıkdışı inançlar ölçeği ve çocuklar için problem çözme envanterine ilişkin puanların dağılımı. 21

Tablo 4.3. Ergenler için mantıkdışı inançlar ölçeği istatiksel analiz puanlarının incelenmesi. 22

Tablo 4.4 Çocuklar için problem çözme envanteri istatiksel analiz puanlarının incelenmesi. 29

Tablo 4.5 Ergenler için mantıkdışı inançlar ölçeği ve çocuklar için problem çözme envanteri korelasyon düzeylerinin incelenmesi. 35

1. GİRİŞ

1.1. Problem Tanımı ve Önemi

Adölesan dönem, çocukluktan genç yetişkinliğe kadar devam eden bir geçiş aşaması olarak tanımlanır. Dünya Sağlık Örgütü, adölesan dönemi üç başlık altında incelemiştir: Erken adölesan dönem (10-14 yaş) fiziksel değişikliklerin olduğu dönemdir. Orta adölesan dönem (14-17 yaş) akran ilişkileri, kendini diğerleriyle karşılaştırmalar ve karşı cinsle daha fazla ilginin olduğu dönemdir. Bu aşamada genellikle adölesan bireyler karar verme ve yaşam tarzı davranışlarında daha bağımsız hale gelmektedirler. Geç adölesan dönem (17-24 yaş) genç yetişkinliğe geçiş yaparken genellikle okul, notlar ve gelecekteki kariyer planları ile ilgilendikleri dönemdir (1).

Adölesan dönemdeki bireylerin genel olarak sorunlarla başa çıkmada yeterli beceriye sahip olmadıkları düşünülmektedir (2). Sağlıklı bir yetişkinlik dönemi için özellikle erken adölesan dönemde günlük hayatın sorunları ile baş etmelerini belirleyen irrasyonel inanışlarını ve problem çözme becerisi (PÇB) arasındaki ilişkinin belirlenmesi önemlidir. PÇB, insanın temel bilişsel süreçlerinden biridir. Öğrenciler bir sorunu nasıl tanımlayacaklarını bilmedikleri bir durumla karşılaştıklarında problem ortaya çıkar. Problem çözme (PÇ), istenen hedefe ulaşabilmek için uygun bir çözüm yolu sunan, sistematik gözlem ve eleştirel düşünmeyi içeren bir süreçtir (3,4). PÇB'yi, etkileyen en önemli unsurlardan biri adölesanların inanışlarıdır (5). İnanışlar, rasyonel ve irrasyonel olmak üzere ikiye ayrılır: Rasyonel inanışlar düzenlidir, esnektir ve kendini geliştirir. Rasyonel inanışlar, öğrencilerin hedeflerine odaklanmasına ve problemleri çözmesine yardımcı olur (6). İrrasyonel inanışlar ise kararlı, mantıksız ve güvensizdir. Bu nedenle erken adölesan dönemdeki bireylerin irrasyonel düşüncelerini değiştirmek zorlu olabilir, bu nedenle rasyonel düşünceleri aktarırken yaratıcı olmak, bu düşünceleri açıklamak ve adölesan bireylere okul müfredatına uygun prosedürlerde sunmak oldukça önemlidir (7).

Halk sağlığı hemşireliğinin alt dallarından biri olan toplum ruh sağlığı hemşireliği ve okul sağlığı hemşireliği adölesan bireylerin ruh sağlığını korumada ve olumlu sağlık davranışı kazandırmada ortak rolleri bulunmaktadır. Toplum ruh sağlığı hemşiresinin: Vaka yönetimi, klinisyen, eğitici, terapist, araştırmacı gibi rolleri bulunmaktadır.

Ayrıca, adölesan bireylerin sağlığını korumada, geliştirmede ve sürdürmede aktif rol oynamaktadırlar. Toplum ruh sağlığı hemşiresinin en önemli görevlerinden biri danışmanlık sağlamaktır. Adölesan bireylere danışmanlık sağlayarak olumsuz sağlık davranışlarını olumluya çevirebilir ve bireylerin okul hayatını destekleyebilirler. Okul sağlığı hemşiresi ise: Bireylerin normal gelişimi izleme, bireylere eğitim verme, sağlıklı bir çevre oluşturma, mevcut ve olası sağlık sorunlarına müdahale etme, vaka yönetimi hizmetlerini sağlama gibi rolleri bulunmaktadır (8-10). Okul sağlığı hemşirelerinin en önemli görevlerinden biri öğrencilerin ruh sağlığını korumaktır (9-11). Bu konuda okul yöneticileri, öğretmenler ve toplum sağlığı profesyonellerinden oluşan bir ekip, ruh sağlığını koruyabilir ve sonraki aşmada öğrencilerin problem çözme becerilerini geliştirerek akademik başarısını arttırmaya yardımcı olabilir (12). Literatüre bakıldığında adölesan bireylerin problem çözme becerileri ve irrasyonel inanışları ile ilgili çalışmalar mevcuttur (5,13-16) ancak erken dönem adölesan bireyler ile ilgili yapılan çalışmalar kısıtlıdır (17-19). Ayrıca erken dönem adölesan bireylerde irrasyonel düşünceler ve problem çözme becerileri üzerine yapılan hemşirelik alanına özgü çalışmalar kısıtlıdır (2,20,21). Okul sağlığı hemşiresi erken adölesan çağdaki bireylerin irrasyonel düşüncelerini tanımasını sağlayarak ve problem çözme becerisini güçlendirerek olumlu sağlık davranışı kazandırabilir (22,23). Bu sebeple, bu araştırmanın okul sağlığı hemşireliği çalışmalarına veri oluşturarak, literatüre yeni bilgiler kazandırması beklenmektedir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırma erken dönem adölesan bireylerin problem çözme becerisi ve irrasyonel inanışları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır.

1.3. Araştırma Soruları

1. Adölesan bireylerin problem çözme becerisi ve irrasyonel inanış düzeyi nedir?
2. Adölesan bireylerin problem çözme becerisi ve irrasyonel inanışları arasında ilişki var mıdır?
3. Adölesan bireylerin problem çözme becerisi düzeyi sosyodemografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?
4. Adölesan bireylerin irrasyonel inanış düzeyi sosyodemografik özelliklere göre farklılaşmakta mıdır?

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Adölesan Dönem

2.1.1. Adölesan Dönem ve Özellikleri

Adölesan dönem, çocukluktan genç yetişkinlik dönemine kadar süren bir geçiş aşaması olarak tanımlanır. Adölesan dönem, bireyin biyopsikososyal değişikliklerini içeren doğal süreçlerin ve sorunların farkındalığının arttığı hayatın önemli bir parçasıdır. DSÖ, adölesan dönemi üç başlık altında incelemiştir: Erken adölesan dönem (10-14 yaş) fiziksel değişikliklerin olduğu dönemdir. Orta adölesan dönem (14-17 yaş) yaşıtları ile ilişkileri, kendini diğerleriyle karşılaştırmaları ve karşı cinse daha fazla ilgi duydukları dönemdir. Psikolojik gelişmelerin özellikle cinsellik duygusu ve beden imajı duygusunun ön planda olduğu bir dönemdir. Bu aşamada genellikle karar verme ve yaşam tarzı davranışlarında daha bağımsız hale gelmektedir. Akran ve aile ilişkileri bu süre zarfında belirgin değişiklikler geçirebilir. Geç adölesan dönem (17-24 yaş) genç yetişkinliğe geçiş yaparken genellikle okul, ders notları ve gelecekteki kariyer planları ile ilgilendikleri dönemdir (24). Adölesan bireyler bu dönemde verecekleri kararlar üzerinde daha fazla otokontrol sağlayarak ailenin kontrolünden çıkmaya başlarlar. Aynı zamanda okul ortamında adölesanların sınıf arkadaşlarıyla, öğretmenleriyle ve diğer bireylerle toplumsal bakış açısının etkilerinin giderek farkına vardığı yoğun bir sosyalleşme sürecini de içerir (25). Ergenlik dönemindeki bireylerin genel olarak sorunlarla baş etmede yetersiz oldukları düşünülmektedir. Sağlıklı bir yetişkinlik dönemi için özellikle erken adölesan dönemde günlük hayatın zorluklarıyla ve talepleriyle baş etmelerini sağlayan beceriler kazandırılması oldukça önemlidir (2).

2.1.2. Erken Adölesan Dönemin Özellikleri

Erken adölesan dönem (10-14 yaş) fiziksel değişikliklerin olduğu dönemdir. Boy, kilo, üreme organlarının değişimi gibi birçok fiziksel değişim meydana gelir. Kızlarda ergenliğin en önemli belirtileri regl olmak, göğüslerin gelişimi ve genital bölgede tüylenmeyken, erkeklerde ise cinsel organların gelişimi, spermarş, genital bölgede tüylenme ve seste kalınlaşmadır (24,25). Bu dönemin en önemli özelliği biyolojik değişikliklere uyum sağlama ve baş etme çabasıdır. Erken adölesan dönemde

bireyler biyolojik değişikliklerin yanı sıra bilişsel değişikliklerinde olduğu dönemdir. Adölesanlar, somut işlemler döneminden, soyut işlemler dönemine geçiş yapmaktadırlar. Ancak bu dönemde bireyler soyut düşünme dönemime yeni geçmeye başladıkları için olayları abartma ve kişisel bakış açısıyla değerlendirebilmekte ya da ebeveynlerin yanlış tutum ve davranışları sonucu irrasyonel inanış geliştirebilmektedirler (19). Bu sebeple adölesanların irrasyonel inanışlarının rasyonel inanışlar ile değiştirilmesi ve bir problemi çözerken üst düzey bilişsel özelliklerini kullanması oldukça önemlidir.

2.2. İrrasyonel İnanışlar

2.2.1. İrrasyonel İnanışlar ve Özellikleri

İnanışlar rasyonel ve irrasyonel olarak iki başlık altında incelenir. Rasyonel olan inanışlar genellikle gerçeklikle tutarlı, mantıklı ve esnektir (26). İrrasyonel inanışlar ise, duygusal sıkıntıya yol açan mantıksız, mutlak, yanlış ve katıdır (27). Ellis, bireyler olumsuz, harekete geçirici olaylarla karşı karşıya kaldıklarında irrasyonel inanışların işlevsiz duygular ve uyumsuz davranışlar ürettiğini, rasyonel inanışların ise işlevsel duygular ve uyumlu davranışlar ürettiğini varsayar (28). Bununla birlikte Ellis, çoğu yetişkin tarafından yaygın olarak tutulan bir dizi irrasyonel fikir veya inanış olarak tanımlamıştır. Bu inanışlar üç kategoriye ayrılır: olumsuz sonuçları abartan korkunç ifadeler, gerçekçi olmayan talepleri temsil eden "olmalılar ve zorunluluklar" ve suçlama ifadeleri olarak kategorize etmiştir (29).

Diğer araştırmacılara göre ise, üç temel irrasyonel inanış türü vardır:

(a) Kişinin kendisiyle ilgili talepleri (örneğin: "İyi yapmalıyım")
(b) Başkaları hakkında talepler (örneğin: "Bana adil davranmalısın")
(c) Dünyayla ilgili talepler (Örneğin: "Hayatın koşulları benim istediğim gibi işlemeli") şeklinde kategorize etmişlerdir (30,31).

Ellis ise irrasyonel düşünceleri şöyle kategorize etmiştir:

- Birey, toplumda saygın olan herkes tarafından sevilip, onaylanmalıdır.
- Kişi kendini değerli hissetmesi için başarılı, yetkin ve eksiksiz olmalıdır.

- Bazı bireylerin günahı çok ve kötüdürler bundan dolayı suçlanıp cezalandırılmalıdırlar.
- Birey mutsuzluğu kontrol edemez çünkü çevreden kaynaklanır.
- Tehlikeli ve korkunç şeyler çok endişe yaratır ve olasılıkları sürekli olarak hesaplanmalıdır.
- Bazı sorunlardan kaçmak, yüzleşmekten daha kolaydır.
- İnsan başka birine bağımlı yaşamalı ve güven duyduğu birine sahip olmalıdır.
- Önceki yaşadıklarımız şu anki davranışın belirleyicisidir; Geçmişin etkisi değiştirilemez.
- Birey başka kişinin sorunlarına üzülmelidir.
- Her problem kusursuz bir çözüme sahiptir ve doğru bir çözümü vardır, kesinlikle çözüm bulunmalıdır (32).

İnanış irrasyonel ise, olumsuz bir değer sisteminden hareket etmesi olasıdır. Diğer bir ifadeyle olayın olumsuz duygusal yorumu irrasyonel ise, olayların kötü değerlendirilmesini, dünyanın ve geleceğin olumsuz algılanmasının yanı sıra davranışsal tepkilerdeki işlev bozukluklarına neden olabilir (26). İrrasyonel inanışların rasyonel inanışlarla değiştirilmesini amaçlayan Bilişsel-duygusal-davranışçı bir yaklaşımcı psikolog Albert Ellis 1955 yılında RDT'yi (Rasyonel-Duygusal Terapi) geliştirmiştir (33). Rasyonel-Duygusal Terapi ABC'nin psikolojik rahatsızlık ve terapi modeline dayanmaktadır: "A", aktive edici stresli yaşam olayını, yani kişinin yanıt verdiği dış olayı temsil eder, "B" bireyin olayı nasıl algıladığını (olumlu, olumsuz, nötr) irrasyonel inanışlarını ifade eder; "C" ise, olayı yorumladığımızda verdiğimiz duygusal, davranışsal ve bilişsel reaksiyonları ifade etmektedir. İrrasyonel inanışlar ile verdiğimiz tepkiler psikolojik rahatsız ve uyumsuz davranışlardır (34).

Rasyonel-Duygusal Terapi, şu hipoteze dayanır: Duyguların ve davranışların olayın kendisinden değil, kişinin olayı değerlendirme biçiminden kaynaklandığını öne sürer. Duygusal rahatsızlık irrasyonel sebeplerden ve düşüncelerimizden kaynaklanır. Sonuç olarak, çocukların ve ergenlerin düşüncelerini değiştirerek algılama ve davranış biçimlerini değiştirebilecekleri fikrini güçlendirmek çok önemlidir (6).

2.2.2. Adölesan Dönem Bireylerde İrrasyonel İnanışlar

Öğrencilerin okul ortamındaki rasyonel ve irrasyonel inanışları nasıl tanımlayacaklarını bilmeleri gerekir. Rasyonel inanışlar kesinlikle düzenlidir ve esnektir ve kendini geliştirir. Rasyonel inanışlar, öğrencilerin hedeflerine ulaşmasına yardımcı olur (6). İrrasyonel inanışlar mantıksızdır, kararlıdır ve güvensiz korkunç duygulara ve kötü davranışlara neden olur. Rasyonel inanışlar yaratıcılık, yenilik ve problem çözme becerisini doğru şekilde kullanmamızı sağlayarak sağlıklı karar vermemizi sağlar. İrrasyonel inanışlar ise uyumsuzluk ve kaygı yaratır (35). Rasyonel düşünceleri erken adölesan dönemdeki bireylere aktarmak zor olabilir, bu nedenle yaratıcı olarak ve eğitim müfredatlarına gelişimsel olarak uygun prosedürlerde sunarak adölesan bireylere rasyonel düşüncelerin aktarılması önemlidir (7).

2.3. Problem Çözme Becerisi

2.3.1. Problem Çözme Kavramı ve Problem Çözme Becerisi

Adölesanları dünyada başarılı kılmak için sadece bilgi yeterli değildir. Öğrencilerin modern dünyada hayatta kalabilmeleri için kritik düşünme, problem çözme, iletişim gibi becerilerini kazanmaları gerekmektedir. Problem çözme becerisi, temel bilişsel süreçlerinden biridir. Öğrenciler bir olayı nasıl tamamlayacaklarını bilemedikleri bir durumla karşılaştıklarında sorun ortaya çıkar. Problem çözme, istenen amaca ulaşabilmek için uygun bir çözüm yolu bulurken sistemli bir şekilde gözlem ve eleştirel düşünmeyi içeren bir süreçtir (4).

Problem çözme, beynin belirli bir sorun için çözüm arayan veya belirli bir amaca ulaşmak için bir yol bulan bilişsel bir süreçtir. Bir problem nesnesi tanımlandığında problem çözme bir dizi çözüm hedefi ile bir dizi alternatif yol arasında bir ilişki bulmak için bellek alanında bir arama süreci olarak algılanabilir (36). PÇ, süreci iki ana beceriden oluşur: Gözlem ve eleştirel düşünme becerileridir. Gözlem becerisi, tüm duyuları kullanarak veri toplama, bilginin anlamını anlama ve yorumlama anlamına gelir.

Eleştirel düşünme becerisi ise 6 alt kategoriye ayrılır:

- Kavramsallaştırma: Bireyin bir fikre sahip olması veya bir şeyi tamamen anlaması anlamına gelir.
- Mantıksal akıl yürütme: Akıl yürütme bilimi olarak tanımlanabilir. Akıl yürütme, birinin çıkarımlar yaptığı veya gerçekleştirdiği özel bir zihinsel aktivitedir.
- Uygulama becerisi: Uygulama becerisi, edinilen gerçekler, bilgiler, ilkeler ve teknikler aracılığıyla sorunları çözmek için bilgiyi yeni veya tanıdık durumlarda kullanmayı ifade eder.
- Analitik düşünme: Analitik düşünme becerileri, hızlı değişen bilgi çağında öğrencilerin bilgi toplamasına, ifade etmesine, görselleştirmesine ve karmaşık sorunları çözmesine yardımda bulunur.
- Karar verme: Problem çözmek için en iyi alternatifi seçmek demektir. Karar verme becerileri, bir öğrencinin kanıt kaynaklarını değerlendirerek uygun bir varsayımı belirlemesini, uygun ve zamanında bir eylem planı seçmek için muhakemeyi kullanmasını sağlar.
- Sentezleme: Sentez, bir bütünün parçalarını yeni ve farklı şekillerde birleştirme yeteneğidir. Adölesanların açıkça düşünmesini, çeşitli kaynaklardan gelen bilgileri ilişkilendirmesini, alternatifler belirlemesini, keşfedilen gerçeklerden fikirleri genelleştirmesini ve hedefe ulaşabilmek için alternatif yollar üretmesini gerektirir (4).

2.4. Adölesan Dönem Bireylerde Problem Çözme Becerisi ve İrrasyonel İnanışları Hakkında Yapılan Bilimsel Çalışmalar

Tablo 2.1. Adölesan dönem bireylerde problem çözme becerisi ve irrasyonel inanışlar hakkında yapılan bilimsel çalışmalar.

Yıl	Yazar	Örneklem	Çalışmanın Amacı	Sonuç
2015	Kuang-Chao Yu	Araştırma örneklemini, 8. sınıfta öğrenim gören 103 öğrenci oluşmaktadır.	Araştırma, öğrencilerin eksiksiz bir PÇ süreci oluşturmalarını sağlamak için bir proje tasarımını tanıtmayı içeren üç aşamalı (bağlam temelli, problem çözme, öğrenme etkinliği) etkinliği sunmak amacıyla yapılmıştır.	Çalışma sonucunda, bağlam simülasyonunun öğrencilerin soru oluşturma ve analiz etme ve ardından çözüm seçme ve geliştirme becerilerini geliştirmek için faydalı olduğunu göstermektedir (37).

Tablo 2.1. (devam) Adölesan dönem bireylerde problem çözme becerisi ve irrasyonel inanışlar hakkında yapılan bilimsel çalışmalar.

Yıl	Yazar	Örneklem	Çalışmanın Amacı	Sonuç
2016	Aweke Shishigu Argaw	Araştırma örneklemini, 81 ortaokul son sınıf öğrencisi oluşmaktadır.	Bu çalışmanın amacı, probleme dayalı öğrenmenin (PDÖ) adölesanların PÇB' ye etkisini ve motivasyonlarını oluşturmadaki rolünü belirlemektir.	Çalışma sonucunda PDÖ'nün öğrencilerin başarısını artırmak için etkili olduğu bulunmuştur. Ancak okulların PDÖ yöntemini dikkatli bir şekilde müfredata uyarlanması gerektiği önerilmektedir (38).
2017	Philip C. Mefoh	Araştırma örneklemini 240 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır.	Bu çalışmanın amacı: Alana bağımlı ve alandan bağımsız bilişsel stilin, ergenlerin bulmaca kutusu probleminde hedef kelimeleri belirleme becerilerini etkileyip etkilemeyeceğini ve ergenlerin bulmaca kutusundaki hedef kelimeleri bulma ve sınırlama becerilerinde cinsiyet farklılıkları olup olmadığını araştırmaktır.	İlk olarak, alandan bağımsız bilişsel stile sahip ergenler, bulmaca kutusu görevini alana bağımlı bilişsel stile sahip ergenlerden daha iyi çözmüştür. Erkekler kızlara göre daha çok bulmaca çözmüştür. Bilişsel görev ve problem çözme yeteneğindeki cinsiyete bağlı farklılık hala büyük bir tartışma konusudur (39).
2018	Anna Jarrotul Khoiriyah	Araştırma örneklemini, 7. sınıfta öğrenim gören 31 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır.	Bu çalışma, PDÖ eğitimiyle 7. sınıf öğrencilerinin özgün düşünme ve PÇB ile öğrenme çıktılarını geliştirmeyi amaçlamaktadır.	Sonuç olarak, adölesanların özgün düşünme ve PÇB ile öğrenme çıktılarını geliştirmek için PDÖ metodunu uygulayabilecekleri sonucuna varılabilir (40).
2019	Mahdieh Rahmanian, vd.	Araştırma örneklemini, lisede öğrenim gören 34 kız öğrenci oluşturmaktadır.	Bu çalışmanın amacı, transaksiyonel analiz ve duygu düzenleme müdahalelerinin kız ergenlerin irrasyonel inanışları ve karar verme mekanizmalarının üzerindeki etkisini araştırıp ve bu metotlar arasındaki farklılığı açıklamaktır.	Sonuçlar, transaksiyonel analizin hem duygu düzenlemede hem de irrasyonel inanışları ve karar verme tarzlarının gelişimi üzerinde etkili olduğunu göstermiştir (41).
2020	Esma Kabasakal ve Oya Nuran Emiroğlu	Araştırma örneklemini, 212 adölesan birey oluşturmaktadır.	Adölesanlarda rasyonel olmayan düşünceleriyle öznel iyi oluşluk, öz yeterlilik ve engelli bireylerin sosyal kabulü arasındaki ilişkiyi incelemektir.	Bu araştırmada adölesan bireylerde sosyal kabul, öznel iyi oluşluk ve öz yeterlilik arasında pozitif yönde ancak irrasyonel inanışlar ile negatif yönde etkilediği bulunmuştur (42).
2020	Eda Ceren Yıldız	Araştırma örneklemini, 383 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır.	Ergenlik dönemindeki öğrencilerde mükemmeliyetçiliğin PÇB ve irrasyonel inanışları üzerindeki etkisini incelemektir.	Sonuç olarak, olumlu ve olumsuz mükemmeliyetçiliğin PÇB ve irrasyonel inanışları anlamlı şekilde etkilediği bulunmuştur (17).

Tablo 2.1. (devam) Adölesan dönem bireylerde problem çözme becerisi ve irrasyonel inanışlar hakkında yapılan bilimsel çalışmalar.

Yıl	Yazar	Örneklem	Çalışmanın Amacı	Sonuç
2020	Metin Kocatürk ve Tuğba Türk Kurtça	Araştırma örneklemini, 15-18 yaş arası 369 öğrenci oluşturmaktadır.	Bu çalışmada, ileri dönem adölesan bireylerin zorbalık bilişlerinin yordayıcıları olarak ahlaki uzaklaşma eğilimleri, şiddete yönelik tutumlar ve mantıksız inanışların incelenmesi amaçlanmaktadır.	Sonuç olarak, ahlaki ayrılma eğilimi, şiddete yönelik tutumlar ve mantıksız inanışlar zorbalığa ilişkin bilişi anlamlı düzeyde etkilediği bulunmuştur (43).
2020	Merve Melikoğlu	Araştırma örneklemini, 792 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır.	Ortaokul öğrencilerinin PÇB ile sosyal duygusal öğrenme ve uyum becerisinin arasındaki ilişkinin belirlenmesidir.	Bu araştırmada, PÇB ve sosyal uyum becerisinin cinsiyet değişkenine göre incelediğinde anlamlı olarak etkilediği bulunmuştur. Ayrıca, ortaokul iki ve üçüncü sınıf öğrencilerinde PÇB puan ortalaması daha anlamlı bulunmuştur (44).
2020	Hilal Öztürk	Araştırma örneklemini, 291 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır.	Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin akılcı olmayan inanışları ile aile ve bireysel bütün olma duygusu arasındaki ilişkiyi belirlemektir.	Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinde akılcı olmayan inanışlarının aile ve bireysel bütün olma duygusu ile arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur (45).
2021	Ece Aydemir	Araştırma örneklemini, 18-24 yaş arası romantik ilişkisi olan bireyler oluşturmaktadır.	Bu çalışmanın amacı, romantik ilişkilerde irrasyonel inanışların öz yeterlik ve psikolojik iyi oluşunun bireysel özelliklere incelenmesidir.	Sonuç olarak, romantik ilişkilerde irrasyonel inanışların öz yeterlik ve psikolojik iyi oluşunun yordadığı bulunmuştur (46).
2021	Ayşe Batık Yılmaz	Araştırma örneklemini, 791 lise öğrencisi oluşturmaktadır.	Bu çalışmanın amacı, adölesanların irrasyonel inanışları ile sosyal biliş ve arkadaş ilişkileri arasındaki ilişkiyi belirlemektir.	Sonuç olarak, sosyal biliş ile akran ilişkisi arasındaki ilişkide irrasyonel inanışlar ile anlamlı ilişki bulunmuştur (47).
2021	Millicent Awino Umija, vd.	Araştırma örneklemini, 350 yetim ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır.	Bu çalışmada, Kenya'daki devlet ortaokullarındaki yetim öğrenciler arasındaki mantıksız inanışlar ve stres seviyeleri arasındaki ilişki incelenmiştir.	Sonuç olarak, Kenya'daki devlet ortaokullarındaki yetim öğrenciler arasındaki mantıksız inanışlar ve stres düzeyleri arasında anlamı ilişki bulunmuştur (48).
2021	Ahmet Bedel, Burak Özdemir	Araştırma örneklemini, 500 ortaokul öğrencisi oluşturmaktadır.	Bu çalışmada, bireylerin otomatik düşünceleri ve sonuca varma tarzlarının problem çözme becerisindeki rolünü belirlemeyi amaçlamaktadır.	Araştırmanın sonucunda, bireylerin PÇB ve otomatik düşünceleri alt maddeleri arasında anlamlı ilişki saptanmıştır (18).
2022	Ece Yıldırım	Araştırma örneklemini, 18-24 yaş arası, 297 birey oluşturmaktadır.	Bu çalışma, İleri dönem adölesan bireylerin akılcı olmayan inanışların duygusal yeme davranışı ve sosyal görünüş kaygısı üzerindeki etkisini belirlemek amacıyla yapılmıştır.	Araştırmanın sonucunda, akılcı olmayan inanışların ve sosyal görünüş kaygısının duygusal yeme davranışını pozitif yönde anlamlı etkilediği bulunmuştur (49).

Tablo 2.1. (devam) Adölesan dönem bireylerde problem çözme becerisi ve irrasyonel inanışlar hakkında yapılan bilimsel çalışmalar.

Yıl	Yazar	Örneklem	Çalışmanın Amacı	Sonuç
2022	Ahmet Burak Ercan	Araştırma örneklemini, 18 ortaokul son sınıf öğrencisi oluşturmaktadır.	Bu çalışma, PÇB eğitiminin ortaokul öğrencilerinin PÇB, irrasyonel inanışları ve sınav kaygıları üzerindeki etkisini incelemek amacıyla yapılmıştır.	Sonuç olarak, müdahale grubundaki öğrenciler için PÇB, mantık dışı inanışlar ve sınav kaygısı ölçeklerinden anlamlı fark bulunurken kontrol grubundaki öğrenciler için anlamlı fark bulunamamıştır (19).

2.5. Adölesan Dönem Bireylerin İrrasyonel İnanışları ve Problem Çözme Becerisinin Halk Sağlığı Hemşireliği Bağlamında Önemi

Halk sağlığı hemşireliğinde okul sağlığı önemli çalışma alanlarından biridir ve uygulamalarında sağlığı geliştirme, koruma ve önleme faaliyetleri önemlidir.

Okul Sağlığı Hemşiresi:

- Öğrencilere olumlu sağlık davranışı kazandırma ve doğru sağlık bilgisi verilmesi için sağlık eğitimi (alkolün zararları, temel ilkyardım vb.) planlama ve yürütme,
- Ruh sağlığını korumak için çalışmalar ve taramalar yapma, tarama sonucunda ruhsal problemi olan öğrenci ve ailelerine sağlık danışmanlığı yapma,
- Öğrencilerin yaşam boyu gelişimini izleme ve değerlendirip kayıt altına alma,
- Sağlık danışmanlığı yaparken öğrenci, aile okul müdürü ve öğretmen arasında koordinasyonu sağlama, gibi görev ve sorumlulukları bulunmaktadır (50).

Okul sağlığı hemşiresi erken adölesan çağdaki öğrencilere olumlu sağlık davranışı kazandırmada ve ruh sağlığını geliştirmede önemli rollere sahiptir. Okul sağlığı hemşireleri, günlük çok sayıda öğrenciye ulaşarak bireylerin ve toplumun sağlığı korumaktadırlar. Bu durum hemşireleri, adölesanların sağlık ihtiyaçlarını karşılamak ve koordine etmek için iyi bir konuma getirmektedir. Okul sağlığı hemşiresi, öğrencinin okul başarısını, gelişim dönemlerini takip eden ve sağlığını geliştiren özel bir profesyonel hemşirelik uygulamasıdır (8). Bu amaçla, okul sağlığı hemşiresi normal gelişimi izleme ve bireylere eğitim verme; sağlıklı bir çevre

oluşturma, mevcut ve olası sağlık sorunlarına müdahale etme ve vaka yönetimi hizmetlerini sağlamada etkin rol oynar (8,22,23).

Okul sağlığı hemşireleri, öğrencilerin ruh sağlığını değerlendirirken ABC yaklaşımı, genel bir tarama çerçevesi sağlar (51). A, öğrencinin görünüşünün değerlendirilmesidir. Örneğin, temiz, kirli ve dağınık mı? B, davranışlarının değerlendirilmesidir. Sakin mi yoksa hiperaktif mi? C konuşma için değerlendirmedir. Hızlı mı yoksa yavaş mı konuşuyor, mantıklı mı yoksa mantıksız yorumlar mı yapıyor? şeklinde değerlendirmektedir (12).

Problem çözme becerisi, bilişsel süreçler içinde önemli bir beceridir ve öğrencilerin bilgiyi kavramasını geliştirerek onların gelecekteki zorluklarla baş etmesine yardımcı olmaktadır (4). Okul sağlığı hemşiresi, öğrenciye problem çözme seçeneklerini keşfetmesi için destek sağlayarak onların pozitif ruh sağlığını geliştirilmesine, akademik başarısını arttırmasına yardımcı olabilir ve öğrencilerin üretken, sağlıklı yetişkinler olarak gelecekteki başarılar elde etmesini sağlayabilir (12). Bu sebeple okul sağlığı hemşireliği kapsamında erken dönem adölesan bireylerin problem çözme becerisi ve irrasyonel inanışlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi önemlidir.

3. MATERYAL VE YÖNTEM

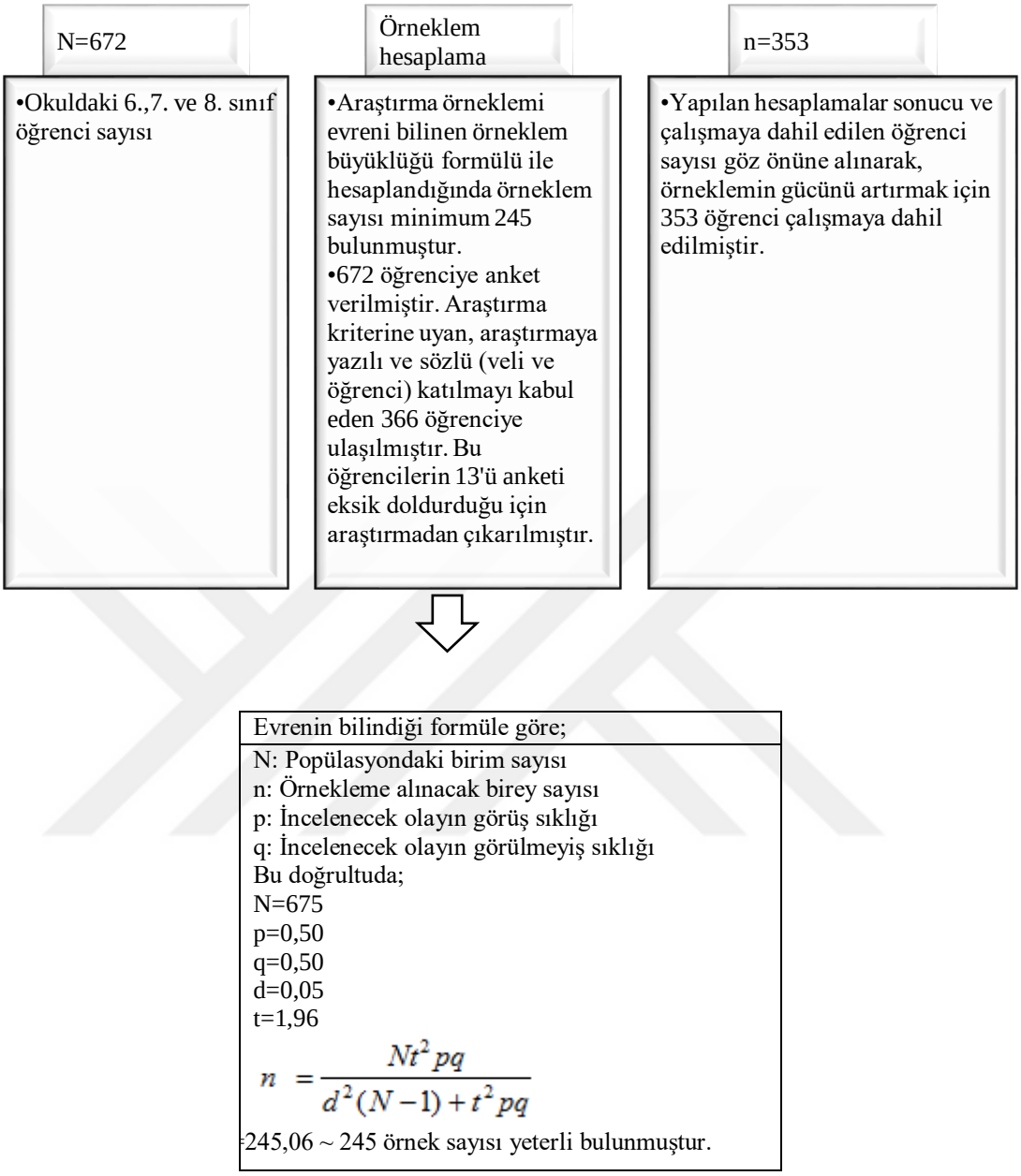
3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, erken dönem adölesan bireylerin problem çözme becerisi ve irrasyonel inanışları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla tanımlayıcı ilişkisel türde yapılmıştır.

3.2. Araştırmanın Yapıldığı Yerin Özellikleri

Araştırma, Ankara ilinde Keçiören ilçesine bağlı bir ortaokulda yapılmıştır. Okulda 24 derslik, 41 öğretmen ve 848 (5., 6., 7. ve 8. sınıf) öğrenci bulunmaktadır. Okulun idari kadrosunda okul müdürü ve 2 müdür yardımcısı bulunmaktadır. Öğretmen kadrosunda: 2 Rehberlik öğretmeni, 7 Türkçe öğretmeni, 7 Matematik öğretmeni, 6 Fen Bilimleri öğretmeni, 3 Sosyal Bilgiler, 3 İngilizce öğretmeni, 4 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni, 1 Müzik öğretmeni, 1 Resim öğretmeni, 3 Beden Eğitimi öğretmeni, 2 Teknoloji Tasarım öğretmeni ve 2 Özel Eğitim öğretmeni bulunmaktadır. Okul 4 katlıdır, 28 derslik bulunmaktadır. Okulun çok amaçlı konferans salonu, futbol ve voleybol sahası, kütüphanesi, fen ve bilgisayar laboratuvarı, iş atölyesi bulunmaktadır. Ortalama derslik başına 30 öğrenci düşmektedir. Öğrencilerin içinde yabancı uyruklu ve engelli öğrenciler bulunmaktadır. Genel olarak öğrencilerin sosyoekonomik düzeyi düşük düzeydedir.

3.3. Araştırma Evreni ve Örneklemi

Şekil 3.1. Örneklem sayısının hesaplanması.

Araştırma evreni, Ankara ilinde Keçiören ilçesinden seçilmiştir çünkü Keçiören Ankara'nın merkez ilçe lokasyonunda yer almaktadır ve 44 ortaokul bulunmaktadır. Seçilen ortaokul öğrenci sayısının yüksek olması ve sosyodemografik yapısı göz önüne alınarak seçilmiştir. Araştırma, aşağıda verilen kriterlere uygun öğrenciler ile yapılmıştır.

Araştırma örneklemine dahil edilme kriterleri:

- Erken adölesan dönemde olması (6.7 ve 8. sınıf)
- Araştırmaya katılmaya yazılı (öğrenci-veli) ve sözlü (öğrenci) kabul etmesi.

Araştırma evrenini 672 (6.,7. ve 8. sınıf) öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma örneklemi evreni bilinen örneklem büyüklüğü formülü ile hesaplanması yapıldığında minimal sayı 245 olarak bulunmuştur. Örneklem gücünü arttırmak araştırma örneklemine dahil edilme kriterlerine uygun 353 öğrenci dahil edilmiştir (Şekil 3.1).

3.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplamak için ‘‘Sosyodemografik Bilgi Formu’’, ‘‘Ergenler İçin Mantıkdışı İnanç Ölçeği’’ ve ‘‘Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri’’ kullanılmıştır (EK-1-EK-5).

3.4.1. Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan adölesanların sosyodemografik özellikleri, anne ve babasının mesleği, eğitim durumları gibi tanıtıcı 11 soru yer almaktadır (EK-1).

3.4.2. Ergenler İçin Mantıkdışı İnançlar Ölçeği (EMİÖ)

Bu ölçek, adölesan dönem bireylerin irrasyonel inanışlarını değerlendirmek amacıyla Çivitçi tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 6,7 ve 8. sınıf öğrencilerinde uygulanabilmektedir. 21 maddeden oluşan ölçeğin üç alt boyutu bulunmaktadır. Başarı Taleplerinde 8 madde (1-3-6-7-10-13-16-19), Rahatlık Taleplerinde 7 madde (5-8-9-14-7-20-21) ve Saygı Taleplerinde 6 madde (2-4-11-12-15-18) bulunmaktadır. Sorular 1’den 5’e kadar puanlandırılarak cevaplanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan 21-105 arasında değişmektedir. Ölçekten alınabilecek puan ortalamasına göre 21-49 arası zayıf düzey, 49-77 arası orta düzey, 77-105 arası yüksek düzey irrasyonel inanışa sahiptir. Ölçekten alınabilecek puan arttıkça irrasyonel inanışları da artmaktadır. Çivitçi (2003) ölçeğin güvenirlik ve değerini 0.82 bulmuştur (52). Yapılan analizlerin

sonucunda Cronbach-α değeri 0.74 olarak hesaplanmış olup çalışmanın güvenirlik düzeyi yüksek bulunmuştur ve Tablo 3.1'de verilmiştir (EK-3).

Tablo 3.1. Ergenler için mantıkdışı inanç ölçeğinin güvenilirlik katsayısının incelenmesi.

Ölçek (n=353)		**Madde sayısı**	**Cronbach-α değeri**
Ergenler İçin Mantıkdışı İnançlar Ölçeği	*Başarı talebi*	8	0.70
	Rahatlık talebi	7	0.71
	Saygı talebi	6	0.71
	EMİÖ – Toplam	21	0.74

3.4.3. Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri (ÇPÇE)

Bu envanter Serin, Bulut Serin ve Saygılı tarafından geliştirilmiş olup, ortaokul öğrencilerine uygulanabilmektedir. Ölçek soruları 24 tanedir ve 3 alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar: Problem Çözme Becerisine Güvenme 12 madde (1-3-5-7-9-11-13-15-17-19-21-23), Öz Denetim 7 madde (2-4-6-8-10-12-14) ve Kaçınma 5 madde (16-18-20-22-24). Sorular 1'den 5'e kadar puanlandırılarak likert tipi olarak cevaplanmaktadır. Ölçekten alınabilecek puan 24-120 arasında değişmektedir. Ölçekten alınabilecek puan ortalamasına göre 24-56 arası zayıf düzey, 56-88 arası orta düzey, 88-120 arası yüksek düzey problem çözme becerisine sahiptir. Ölçekten alınan puan azaldıkça bireyin PÇB azalmaktadır. Ölçeğin güvenirlik ve geçerliliği Serin ve Saygılı (2010) tarafından yapılmış ve 0.80 bulunmuştur (53). Yapılan analizlerde ölçeğin Cronbach-α değeri 0.78 olarak bulunmuş olup çalışmanın güvenirlik düzeyi yüksektir ve Tablo 3.2'de verilmiştir (EK-2).

Tablo 3.2. Çocuklar için problem çözme envanterinin güvenilirlik katsayısının incelenmesi.

Ölçek adı: (n=353)		**Madde sayısı**	**Cronbach-α değeri**
Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri	*Problem çözmeye güven*	12	0.78
	Özdenetim	7	0.75
	Kaçınma	5	0.70
	ÇPÇE – Toplam	24	0.78

3.5. Veri Toplama Formlarının Uygulanması

Araştırma anket ve onam formları 15 Nisan-15 Haziran 2022 tarihleri arasında uygulanmıştır. Öncelikle veli ve öğrenci izin formları, nöbetçi öğrenci eşliğinde 6.,7. ve 8. Sınıflar ziyaret edilerek çalışma anlatılarak dağıtılmıştır. Sonrasında tekrar aynı sınıflar ziyaret edilerek çalışmayı kabul eden öğrencilerden (veli-öğrenci) onam formu toplanmış ve araştırmacı tarafından anket formu dağıtılmıştır. Öğrencilere anket soruları tanıtılarak cevaplamaları için 1 ders saati süre verilmiştir. Süre bitiminde öğrencilerden formlar kontrol edilerek toplanmıştır.

3.6. Araştırma Verilerinin Analizi

Verilerin girişi ve analizinde Excel ve SPSS-26 (Stastical Package for Social Science 26) paket programlarından yararlanılmıştır. Verilerin yorumlanmasında tanımlayıcı istatistikler ve frekans tabloları kullanılmıştır.

İstatiksel analizde normal dağılan veriler için parametrik yöntemler kullanılmıştır. Parametrik yöntemlere uygun olarak, iki bağımsız grubu karşılaştırılmak için "Independent Sample-t", bağımsız üç veya daha fazla grubu karşılaştırılmak için "ANOVA (F-tablo değeri)" testi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla grup için anlamlı fark çıkan değişkenleri ikili karşılaştırmak için varyansların homojen olması göz önünde bulundurularak "Tukey" testi kullanılmıştır.

Normal dağılmayan ölçüm verileri için nonparametrik yöntemler kullanılmıştır. Nonparametrik yöntemlere uygun olarak, iki bağımsız grubun ölçüm değerlerini karşılaştırmak için "Mann-Whitney U (Z-tablo değeri)" test, bağımsız üç veya daha fazla grubun ölçüm verileriyle karşılaştırmak için "Kruskal-Wallis H (χ^2-tablo değeri)" test yöntemi kullanılmıştır. Üç veya daha fazla grupta anlamlı fark bulunan değişkenleri ikili karşılaştırmak için "Bonferroni" düzeltmesi yapılmıştır. İki nicel değişkenin ilişkilerini incelerken en az bir değişkenin normal dağılmadığı durumda "Spearman" korelasyon katsayısı kullanılmıştır.

3.7. Araştırmanın Etiği

Bu araştırmada kullanılacak ölçekler için gerekli izinler alınmış olup ayrıca Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Etik Kurulu (Tarih: 22 Mart 2022 Sayı: 3) ve başlık değişikliği Etik Kurul belgesi (2023/254 Sayılı) 8 Ankara İl Milli Eğitim Müdürlüğü (Tarih: 14.04.2022 Sayı: 111243), Keçiören İlçe Milli Eğitim Müdürlüğünden ve Okul yöneticilerinden gerekli izinler alınmıştır. Veli ve öğrencilerden hiçbir gizli bilgi alınmamış olup katılımda gönüllülük esası ilkesine dayanılarak onam formu imzalatılmıştır (EK-6, EK-7).

4. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde ölçeklerin istatiksel analizleri ve araştırmaya ilişkin sosyo-demografik özellikler tablo halinde verilmiştir.

Tablo 4.1. Erken dönem adölesan bireylerin sosyodemografik özelliklerinin incelenmesi.

Değişken (n=353)	**n**	**%**
Cinsiyet		
Erkek	183	51.8
Kız	170	48.2
Yaş		
11	11	3.1
12	145	41.1
13	105	29.7
14	92	26.1
Sınıf		
6.	131	37.1
7.	113	32.0
8.	109	30.9
Kardeş sayısı		
1	45	12.7
2	161	45.6
3	110	31.2
4 ve üzeri	37	10.5
Annenin mesleği		
Çalışmıyor	257	72.8
İşçi	59	16.7
Memur	32	9.1
Yönetici	5	1.4
Babanın mesleği		
Çalışmıyor	21	5.9
İşçi	209	59.2
Memur	83	23.5
Yönetici	40	11.4
Toplam	353	100
Gelir düzeyi (aylık TL)		
≤5004	87	24.6
5.005-8.000	153	43.4
8.001-11.000	74	21.0
>11.000	39	11.0
Annenin eğitim düzeyi		
Okuryazar değil	12	3.4
İlkokul	78	22.1
Ortaokul	78	22.1
Lise	137	38.8
Üniversite	48	13.6

Tablo 4.1. (devam) Erken dönem adölesan bireylerin sosyodemografik özelliklerinin incelenmesi.

Değişken (n=353)	n	%
Babanın eğitim düzeyi		
Okuryazar değil	14	4.0
İlköğretim	57	16.1
Ortaöğretim	68	19.3
Lise	138	39.1
Üniversite	76	21.5
Okulda başarı durumu		
Çok başarılı	77	21.8
İyi	117	33.1
Orta	145	41.1
Başarısız	14	4.0
Ruhsal sağlık problemi		
Hayır	340	96.3
Evet	13	3.7
Aile bireylerinde ruhsal problem		
Hayır	346	98.0
Evet	7	2.0
Toplam	353	100

Tablo 4.1'de adölesanların sosyodemografik özellikleri verilmiştir. Adölesanların 183'ü (%51.8) erkek, 145'inin (%41.1) 12 yaşında ve 131'inin (%37.1) 6. sınıfta öğrenim gördüğü belirlenmiştir. Ayrıca 257 adölesan bireyin (%72.8) annesinin çalışmadığı ve 209'unun (%59.2) babasının işçi olduğu ve 161 öğrencinin (%45.6) 2 kardeşi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4.1'de adölesanların 346'sının (%98.0) aile bireylerinde ruhsal problem olmadığı, 340'ının (%96.3) kendi ruhsal sağlık problemi olmadığı, 153'ünün (%43.4) gelirinin 5.005-8.000 TL olduğu, 145'inin (%41.1) okulda başarısını orta düzeyde belirttiği, 138'inin (%39.1) babasının lise mezunu olduğu ve 137'sinin (%38.8) annesinin lise mezunu bulunmuştur.

Tablo 4.2. Ergenler için mantıkdışı inançlar ölçeği ve çocuklar için problem çözme envanterine ilişkin puanların dağılımı.

Ölçek (n=353)		Ortalama	S.S.	Medyan	Min.	Max.
Ergenler için mantıkdışı inançlar ölçeği	*Başarı talebi*	23.18	5.74	23.0	8.0	37.0
	Rahatlık talebi	19.65	5.88	19.0	7.0	35.0
	Saygı talebi	24.14	4.30	25.0	10.0	30.0
	EMİÖ – Toplam	66.97	11.18	67.0	25.0	102.0
Çocuklar için problem çözme envanteri	*Problem çözmeye güven*	37.13	8.20	37.0	21.0	59.0
	Özdenetim	19.83	5.63	20.0	7.0	34.0
	Kaçınma	11.99	3.97	12.0	5.0	25.0
	ÇPÇE – Toplam	68.95	12.83	69.0	34.0	118.0

Tablo 4.2'de adölesan bireylerin hem irrasyonel inanışları hem problem çözme becerisi orta düzeyde bulunmuştur.

Tablo 4.3. Ergenler için mantıkdışı inançlar ölçeği istatiksel analiz puanlarının incelenmesi.

Değişken (n=353)	n	EMİÖ							
		Başarı talebi		*Rahatlık talebi*		*Saygı talebi*		**EMİÖ – Toplam**	
		$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**
Cinsiyet									
Kız	170	23.19±6.01	23.0 [9.0]	19.75±5.84	19.0 [9.0]	24.40±4.39	25.0 [6.0]	67.34±11.47	68.0 [15.0]
Erkek	183	23.16±5.49	22.0 [8.0]	19.55±5.93	19.0 [9.0]	23.89±4.21	25.0 [6.0]	66.60±10.92	65.0 [15.0]
Analiz*		Z=-0.028		Z=-0.432		Z=-1.412		Z=-1.001	
P değeri		p=0.978		p=0.666		p=0.158		p=0.317	
Yaş sınıfları									
11	11	23.27±7.02	23.0 [10.0]	19.91±5.48	21.0 [8.0]	24.73±3.47	25.0 [7.0]	67.91±11.19	66.0 [17.0]
12	145	24.12±5.94	24.0 [9.0]	19.89±6.21	19.0 [9.0]	23.65±4.41	24.0 [6.0]	67.67±11.92	66.0 [15.5]
13	105	22.15±5.37	22.0 [8.0]	19.04±5.45	18.0 [8.0]	23.90±4.30	25.0 [6.0]	65.09±10.11	65.0 [13.5]
14	92	22.85±5.53	23.0 [7.8]	19.91±5.89	20.0 [9.8]	25.09±4.12	26.0 [5.0]	67.86±11.06	68.0 [17.8]
Analiz		χ^2=6.181		χ^2=1.455		χ^2=7.552		F=1.397	
P değeri		p=0.103		p=0.693		p=0.056		p=0.243	
Sınıf									
6. (1)	131	24.39±6.04	24.0 [9.0]	19.90±6.17	19.0 [8.0]	23.58±4.36	24.0 [6.0]	67.87±12.11	66.0 [16.0]
7. (2)	113	23.61±5.37	23.0 [8.0]	19.52±5.66	19.0 [9.0]	24.08±4.37	25.0 [5.5]	66.21±10.15	66.0 [14.0]
8. (3)	109	22.31±5.54	22.0 [8.0]	19.47±5.78	18.0 [9.0]	24.86±4.09	26.0 [6.0]	66.64±11.04	66.0 [17.0]
Analiz		χ^2=7.312		χ^2=0.340		χ^2=5.742		χ^2=0.919	
P değeri		**p=0.026**		p=0.844		p=0.057		p=0.632	
Fark		**[1-3]**							

*Normal dağılan bağımsız üç veya daha fazla grubu karşılaştırılmak için "ANOVA (F-tablo değeri)", normal dağılmayan, iki bağımsız grubun ölçüm değerlerini karşılaştırmak için "Mann-Whitney U (Z-tablo değeri)" test; bağımsız üç veya daha fazla grubun ölçüm değerlerini karşılaştırmak için "Kruskal-Wallis H test (χ^2-tablo değeri)" yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 4.3. (devam) Ergenler için mantıkdışı inançlar ölçeği istatiksel analiz puanlarının incelenmesi.

Değişken (n=353)	n	EMİÖ							
		Başarı talebi		*Rahatlık talebi*		*Saygı talebi*		**EMİÖ – Toplam**	
		$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**
Kardeş sayısı									
1	45	23.20±5.48	22.0 [8.5]	20.18±5.49	20.0 [6.5]	23.73±4.19	24.0 [6.0]	67.11±10.82	69.0 [16.0]
2	161	23.59±6.03	23.0 [9.0]	20.03±6.24	20.0 [9.0]	24.02±4.52	25.0 [7.0]	67.64±12.14	66.0 [18.0]
3	110	22.55±5.71	22.0 [8.0]	18.78±5.65	17.0 [8.0]	24.79±4.00	25.5 [6.0]	66.12±10.65	65.0 [14.0]
4 ve üzeri	37	23.24±4.83	24.0 [8.0]	19.89±5.25	20.0 [8.5]	23.19±4.19	23.0 [5.5]	66.32±8.79	65.0 [10.5]
Analiz		χ^2=1.464		χ^2=3.940		χ^2=5.466		χ^2=0.921	
P değeri		p=0.691		p=0.268		p=0.141		p=0.820	
Annenin mesleği									
Çalışmıyor (1)	257	22.79±5.76	22.0 [8.0]	22.72±5.29	18.0 [8.0]	24.25±4.33	25.0 [6.0]	66.15±10.85	65.0 [14.0]
İşçi (2)	59	23.45±5.73	22.0 [9.0]	20.23±5.94	19.0 [8.0]	23.69±4.08	24.0 [6.0]	67.39±11.87	66.0 [20.0]
Memur (3)	32	25.69±5.40	26.0 [9.5]	19.10±5.81	24.0 [7.5]	24.00±4.15	25.0 [6.5]	72.40±10.98	74.0 [15.3]
Yönetici (4)	5	23.80±2.86	24.0 [5.5]	20.80±6.72	21.0 [11.5]	24.00±6.59	26.0 [12.0]	68.60±14.01	73.0 [26.0]
Analiz*		χ^2=7.161		χ^2=12.710		χ^2=1.396		χ^2=8.899	
P değeri		p=0.067		**p=0.005**		p=0.498		**p=0.031**	
Fark				**[1-3]**				**[1-3]**	
Babanın mesleği									
Çalışmıyor	21	22.62±6.97	24.0 [11.5]	20.43±6.25	19.0 [10.0]	23.29±5.58	23.0 [11.0]	66.33±13.92	68.0 [24.5]
İşçi	209	22.98±5.54	22.0 [8.0]	19.63±5.76	19.0 [8.0]	24.23±4.34	25.0 [6.0]	66.84±10.87	66.0 [15.0]
Memur	83	24.12±5.55	24.0 [8.0]	19.58±6.48	19.0 [9.0]	23.95±4.04	25.0 [6.0]	67.65±11.12	67.0 [17.0]
Yönetici	40	22.55±6.46	22.6 [9.0]	19.45±5.13	20.5 [5.0]	24.48±3.94	25.0 [6.8]	66.48±11.51	66.5 [15.0]
Analiz		χ^2=4.151		χ^2=0.332		χ^2=0.942		χ^2=0.751	
P değeri		p=0.246		p=0.954		p=0.815		p=0.861	

*Normal dağılan bağımsız üç veya daha fazla grubu karşılaştırılmak için "ANOVA (F-tablo değeri)", normal dağılmayan, iki bağımsız grubun ölçüm değerlerini karşılaştırmak için "Mann-Whitney U (Z-tablo değeri)" test; bağımsız üç veya daha fazla grubun ölçüm değerlerini karşılaştırmak için "Kruskal-Wallis H test (χ^2-tablo değeri)" yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 4.3. (devam) Ergenler için mantıkdışı inançlar ölçeği istatiksel analiz puanlarının incelenmesi.

Değişken (n=353)	n	EMİÖ							
		Başarı talebi		*Rahatlık talebi*		*Saygı talebi*		**EMİÖ – Toplam**	
		$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**
Annenin eğitim düzeyi									
Okuryazar değil (1)	12	24.42±6.40	23.0 [11.0]	22.58±6.52	23.0 [12.3]	25.17±5.87	27.0 [8.0]	72.17±12.26	68.5 [13.0]
İlköğretim (2)	78	22.10±5.18	21.0 [8.0]	19.33±5.91	18.0 [8.0]	24.37±4.29	25.0 [7.0]	65.81±11.02	66.5 [14.5]
Ortaöğretim (3)	78	23.29±6.39	22.0 [10.0]	18.54±5.72	17.0 [7.3]	23.51±4.41	24.0 [6.0]	65.35±11.66	64.0 [16.3]
Lise (4)	137	22.78±5.60	21.0 [7.0]	19.63±5.53	20.0 [7.0]	24.35±4.13	25.0 [5.5]	66.75±10.39	65.0 [13.5]
Üniversite (5)	48	25.56±5.21	25.5 [8.8]	21.27±6.51	22.0 [9.8]	23.89±4.23	25.0 [5.0]	70.73±11.77	72.5 [19.8]
Analiz		χ^2=12.048		χ^2=8.945		χ^2=4.184		F=2.092	
P değeri		**p=0.017**		p=0.062		p=0.382		p=0.081	
Fark		**[2-4;2-5]**							
Babanın eğitim düzeyi									
Okuryazar değil (1)	14	25.21±7.02	23.5 [11.3]	19.35±5.62	18.5 [7.8]	25.85±5.71	27.5 [5.0]	70.43±13.87	68.5 [18.5]
İlköğretim (2)	57	22.28±4.71	21.0 [7.0]	19.36±4.78	19.0 [6.0]	24.72±4.47	26.0 [7.5]	66.58±9.74	68.0 [11.5]
Ortaöğretim (3)	68	23.13±6.02	22.0 [8.0]	19.68±5.55	18.0 [9.0]	24.88±3.75	26.0 [5.0]	67.69±10.25	65.5 [15.3]
Lise (4)	138	22.64±5.93	22.0 [9.0]	19.32±6.20	18.0 [9.0]	23.46±4.35	24.0 [6.0]	65.42±11.68	64.0 [16.0]
Üniversite (5)	76	24.53±5.41	25.0 [8.8]	20.28±6.43	21.0 [9.8]	23.95±4.11	25.0 [5.8]	68.75±11.34	69.0 [17.0]
Analiz		χ^2=9.229		χ^2=1.520		χ^2=12.188		χ^2=6.207	
P değeri		p=0.056		p=0.823		**p=0.016**		p=0.184	
Fark						**[1-4]**			

*Normal dağılan bağımsız üç veya daha fazla grubu karşılaştırılmak için "ANOVA (F-tablo değeri)", normal dağılmayan, iki bağımsız grubun ölçüm değerlerini karşılaştırmak için "Mann-Whitney U (Z-tablo değeri)" test; bağımsız üç veya daha fazla grubun ölçüm değerlerini karşılaştırmak için "Kruskal-Wallis H test (χ^2-tablo değeri)" yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 4.3. (devam) Ergenler için mantıkdışı inançlar ölçeği istatiksel analiz puanlarının incelenmesi.

Değişken (n=353)	n	EMİÖ							
		Başarı talebi		*Rahatlık talebi*		*Saygı talebi*		**EMİÖ – Toplam**	
		$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**
Gelir düzeyi (ay/TL)	87	22.30±5.64	22.0 [7.0]	20.15±6.26	21.0 [9.0]	24.35±4.69	26.0 [7.0]	66.80±11.71	65.0 [15.0]
≤5004	153	22.84±5.83	22.0 [8.0]	18.96±5.89	18.0 [8.0]	23.93±4.28	24.0 [6.0]	65.74±11.41	65.0 [13.0]
5.005-8.000	74	24.51±5.85	24.5 [10.0]	20.38±5.71	20.0 [9.0]	24.31±3.86	25.0 [5.3]	69.20±10.38	69.0 [17.0]
8.001-11.000	39	23.92±5.02	23.0 [8.0]	19.82±5.14	20.0 [6.0]	24.10±4.38	25.0 [5.0]	67.84±10.15	66.0 [14.0]
>11.000 TL									
Analiz*		χ^2=7.532		χ^2=3.954		χ^2=1.249		F=1.699	
P değeri		p=0.057		p=0.266		p=0.741		p=0.167	
Okulda başarı									
Çok iyi	77	23.01±5.82	22.0 [8.5]	18.23±5.91	18.0 [8.5]	23.59±4.98	25.0 [7.5]	64.84±11.46	65.0 [14.0]
İyi	117	23.79±5.53	23.0 [7.0]	20.19±6.15	20.0 [10.5]	24.05±4.21	25.0 [5.5]	68.03±11.41	68.0 [17.0]
Orta	145	22.76±5.97	22.0 [9.0]	19.94±5.71	19.0 [8.0]	24.55±3.90	25.0 [5.0]	67.26±11.04	67.0 [16.5]
Kötü	14	23.36±4.48	22.5 [8.0]	19.79±4.15	22.0 [7.3]	23.50±4.95	24.5 [9.3]	66.64±8.16	69.0 [11.5]
Analiz		χ^2=2.093		χ^2=5.601		χ^2=1.410		χ^2=4.208	
P değeri		p=0.553		p=0.133		p=0.703		p=0.240	
Ruhsal problem									
Hayır	340	23.09±5.79	22.0 [8.0]	19.62±5.89	19.0 [9.0]	24.15±4.23	25.0 [5.0]	66.86±11.21	66.0 [15.0]
Evet	13	25.38±3.54	26.0 [5.5]	20.38±5.76	18.0 [9.5]	23.69±6.15	27.0 [9.0]	69.46±10.38	71.0 [14.0]
Analiz		Z=-1.775		Z=-0.430		Z=-0.244		Z=-0.981	
P değeri		p=0.076		p=0.667		p=0.807		p=0.327	

*Normal dağılan bağımsız üç veya daha fazla grubu karşılaştırılmak için "ANOVA (F-tablo değeri)", normal dağılmayan, iki bağımsız grubun ölçüm değerlerini karşılaştırmak için "Mann-Whitney U (Z-tablo değeri)" test; bağımsız üç veya daha fazla grubun ölçüm değerlerini karşılaştırmak için "Kruskal-Wallis H test (χ^2-tablo değeri)" yöntemi kullanılmıştır.

Tablo 4.3. (devam) Ergenler için mantıkdışı inançlar ölçeği istatiksel analiz puanlarının incelenmesi.

Değişken (n=353)	n	EMİÖ							
		Başarı talebi		*Rahatlık talebi*		*Saygı talebi*		**EMİÖ – Toplam**	
		$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**
Aile ruhsal problem									
Hayır	346	23.08±5.62	22.5 [8.0]	19.57±5.89	19.0 [9.0]	24.12±4.27	25.0 [5.0]	66.78±11.02	66.0 [15.0]
Evet	7	27.71±9.48	31.0 [20.0]	23.54±4.29	25.0 [6.0]	24.86±6.09	26.0 [10.0]	76.00±15.87	80.0 [28.0]
Analiz		Z=-1.630		Z=-1.888		Z=-0.790		Z=-1.759	
P değeri		p=0.103		p=0.059		p=0.430		p=0.079	

*Normal dağılan bağımsız üç veya daha fazla grubu karşılaştırılmak için "ANOVA (F-tablo değeri)", normal dağılmayan, iki bağımsız grubun ölçüm değerlerini karşılaştırmak için "Mann-Whitney U (Z-tablo değeri)" test; bağımsız üç veya daha fazla grubun ölçüm değerlerini karşılaştırmak için "Kruskal-Wallis H test (χ^2-tablo değeri)" yöntemi kullanılmıştır.

Adölesanların öğrenim gördüğü sınıfa göre başarı talebi alt boyut puanlarında anlamlı farklılık bulunmuştur (□^{2}=7,312; p=0,026). Bonferroni düzeltme testi yapılan ikili karşılaştırmalarda; 6 sınıfta öğrenim görenler ile 8 sınıfta öğrenim görenler arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. 6 sınıfta öğrenim görenlerin başarı talebi puanları, 8 sınıfta öğrenim görenlere göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.3).

Adölesanların annesinin mesleğine göre rahatlık talebi alt boyut puanlarında anlamlı farklılık bulunmuştur (χ^2=12.710; p=0.025). Bonferroni düzeltme testi yapılan ikili karşılaştırmalarda; annesi çalışmayanlar ile annesi memur olanlar arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Annesi memur olanların rahatlık talebi alt boyut puanları, annesi çalışmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.3). Adölesanların annelerinin mesleğine göre EMİÖ – toplam puanlarında anlamlı farklılık bulunmuştur (χ^2=8.899; p=0.031). Bonferroni düzeltme testi yapılan ikili karşılaştırmalarda; annesi çalışmayanlar ile annesi memur olanlar arasında istatiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur. Annesi çalışmayanların EMİÖ – toplam puanları, annesi memur olanların göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.3).

Adölesanların annelerinin eğitim düzeyine göre başarı talebi alt boyut puanlarında istatiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (χ^2=12.048; p=0.017). Bonferroni düzeltmesi yapılan ikili karşılaştırmalarda; annesi ilköğretim ve lise mezunu olanlar ile üniversite mezunu olanlar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Başarı talebi alt boyut puanları annesi üniversite mezunu olanların, annesi ilköğretim ve lise mezunu olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo 4.3). Adölesanların babalarının eğitim düzeyine göre saygı talebi alt boyutu puanlarında istatiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (χ^2=12.188; p=0.016). Bonferroni düzeltmesi yapılan ikili karşılaştırmalarda; babası okuryazar olmayanları ile lise mezunu olanlar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Babası okuryazar olmayanların saygı talebi puanları, lise mezunu olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.3).

Adölesanların okuldaki başarı durumuna göre ÇPÇE – toplam puanlarında istatistiksel anlamlı farklılık bulunmuştur (χ^2=9.339; p=0.025). Bonferroni düzeltme testi yapılan ikili karşılaştırmalarda; okul başarısı çok iyi olanlar orta ve kötü olanlar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. ÇPÇE – toplam puanları, okul başarısı çok iyi olanların, orta ve kötü olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.3).

Tablo 4.4 Çocuklar için problem çözme envanteri istatiksel analiz puanlarının incelenmesi.

Değişken (n=353)	n	ÇPÇE							
		Problem çözmeye güven		*Özdenetim*		*Kaçınma*		**ÇPÇE – Toplam**	
		$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**
Cinsiyet									
Kadın	170	37.48±8.39	38.0 [13.3]	20.69±5.65	21.0 [9.0]	12.25±3.81	12.0 [6.0]	76.54±13.15	75.0 [18.0]
Erkek	183	36.80±8.05	36.0 [13.0]	19.02±5.51	18.0 [7.0]	11.75±3.95	11.0 [5.0]	78.03±12.51	77.0 [17.0]
Analiz		Z=0.704		Z=-2.896		Z=-1.214		Z=-1.395	
P değeri		p=0.482		**p=0.004**		p=0.225		p=0.163	
Yaş sınıfları									
11	11	36.64±9.39	34.0 [18.0]	21.45±5.85	21.0 [10.0]	12.45±5.16	14.0 [7.0]	74.73±16.19	74.0 [27.0]
12	145	36.86±7.78	36.0 [13.0]	19.29±5.76	18.0 [8.5]	12.34±4.02	12.0 [5.5]	77.22±12.27	76.0 [16.0]
13	105	37.50±8.49	38.0 [13.5]	19.69±5.28	20.0 [8.5]	11.64±3.63	12.0 [5.0]	78.17±12.36	77.0 [16.5]
14	92	37.20±8.53	36.5 [15.0]	20.63±5.77	20.0 [9.0]	11.77±4.11	11.0 [6.0]	76.79±13.87	75.0 [22.8]
Analiz		χ^2=0.617		χ^2=3.768		χ^2=2.519		F=0.357	
P değeri		p=0.893		p=0.288		p=0.472		p=0.784	
Sınıf									
6.	131	36.31±8.12	36.0 [13.0]	19.24±5.57	18.0 [7.0]	12.37±4.20	12.0 [5.0]	76.69±12.65	76.0 [17.0]
7.	113	37.66±8.00	38.0 [12.5]	19.92±5.44	19.0 [8.0]	11.81±3.70	12.0 [5.0]	77.93±12.52	77.0 [18.0]
8.	109	37.56±8.53	37.0 [14.5]	20.42±5.88	20.0 [9.0]	11.72±3.94	11.0 [6.0]	77.42±13.42	75.0 [21.5]
Analiz		χ^2=2.187		χ^2=2.977		χ^2=2.075		χ^2=0.515	
P değeri		p=0.335		p=0.226		p=0.354		p=0.773	

*Normal dağılmayan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerlerini karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U" test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında "Kruskal-Wallis H" test (χ^2-tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

Tablo 4.4 (devam) Çocuklar için problem çözme envanteri istatiksel analiz puanlarının incelenmesi.

Değişken (n=353)	n	ÇPÇE							
		Problem çözmeye güven		*Özdenetim*		*Kaçınma*		**ÇPÇE – Toplam**	
		$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**
Kardeş sayısı									
1	45	36.82±7.61	36.0 [12.0]	20.78±5.84	22.0 [10.5]	12.04±3.63	12.0 [5.5]	76.00±12.19	76.0 [13.0]
2	161	37.21±8.21	37.0 [13.5]	19.37±5.74	18.0 [8.5]	11.86±3.82	12.0 [5.0]	77.98±12.61	76.0 [16.5]
3	110	37.77±8.69	38.0 [14.3]	20.31±5.67	20.0 [7.5]	12.00±4.29	11.0 [7.3]	77.45±14.01	76.5 [21.0]
4 ve üzeri	37	35.21±7.40	35.0 [13.0]	19.19±4.64	19.0 [7.5]	12.46±4.09	12.0 [5.0]	75.57±10.88	75.0 [15.5]
Analiz		χ^2=2.579		χ^2=3.716		χ^2=0.657		χ^2=1.051	
P değeri		p=0.461		p=0.294		p=0.883		p=0.789	
Annenin mesleği									
Çalışmıyor (1)	257	32.80±9.20	30.0 [17.0]	19.76±5.72	20.0 [9.0]	11.81±4.01	11.0 [6.0]	70.47±10.70	71.0 [13.5]
İşçi (2)	59	33.16±6.64	32.0 [10.5]	19.05±4.91	19.0 [7.0]	12.03±3.81	12.0 [5.0]	76.20±10.73	74.0 [14.0]
Memur (3)	32	35.29±8.35	35.0 [14.0]	21.88±6.16	19.5 [10.5]	12.81±3.88	12.5 [6.0]	78.56±13.19	78.0 [18.5]
Yönetici (4)	5	38.13±8.12	39.0 [13.0]	19.20±3.77	19.0 [6.5]	15.60±3.04	16.0 [6.0]	74.00±14.65	74.0 [28.0]
Analiz*		χ^2=16.356		χ^2=3.943		χ^2=6.480		F=4.864	
P değeri		**p=0.001**		p=0.268		p=0.090		**p=0.003**	
Fark		**[1-3;1-4]**						**[1-3]**	
Babanın mesleği									
Çalışmıyor	21	37.62±9.09	38.0 [13.5]	20.95±6.79	20.0 [11.5]	11.81±4.64	11.0 [9.5]	76.85±17.39	80.0 [30.0]
İşçi	209	37.36±8.25	37.0 [13.5]	19.68±5.49	19.0 [8.0]	11.95±3.87	12.0 [5.0]	77.73±12.63	77.0 [17.0]
Memur	83	36.48±8.37	36.0 [15.0]	19.45±6.02	20.0 [9.0]	11.76±3.74	11.0 [6.0]	77.27±12.48	75.0 [17.0]
Yönetici	40	37.00±7.36	36.5 [12.8]	20.75±4.88	21.0 [7.3]	12.75±4.60	13.0 [6.8]	75.50±12.13	74.5 [17.8]
Analiz		χ^2=0.591		χ^2=3.030		χ^2=1.083		χ^2=1.008	
P değeri		p=0.898		p=0.387		p=0.781		p=0.799	

*Normal dağılmayan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerlerini karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U" test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında "Kruskal-Wallis H" test (χ^2-tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

Tablo 4.4 (devam) Çocuklar için problem çözme envanteri istatiksel analiz puanlarının incelenmesi.

Değişken (n=353)	n	ÇPÇE							
		Problem çözmeye güven		*Özdenetim*		*Kaçınma*		**ÇPÇE – Toplam**	
		$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**
Annenin eğitim düzeyi									
Okuryazar değil(1)	12	37.42±7.99	37.5 [13.8]	21.25±5.45	20.0 [8.8]	14.33±4.91	14.5 [6.5]	72.83±13.97	76.0 [22.5]
İlköğretim (2)	78	37.46±7.29	37.5 [12.0]	22.04±6.16	21.0 [10.0]	12.47±4.11	12.0 [6.3]	75.95±11.80	74.5 [15.3]
Ortaöğretim (3)	78	37.62±8.36	38.5 [13.3]	18.44±4.99	18.0 [7.0]	11.27±3.59	11.0 [5.3]	79.91±11.86	79.5 [17.3]
Lise (4)	137	37.33±9.01	37.0 [16.0]	19.82±5.28	20.0 [7.0]	11.84±3.79	12.0 [5.5]	77.67±13.74	76.0 [21.0]
Üniversite (5)	48	35.17±6.98	34.5 [12.5]	19.54±6.31	19.0 [10.0]	12.21±4.37	11.0 [7.8]	75.42±12.58	74.0 [18.5]
Analiz		χ^2=3.168		χ^2=10.737		χ^2=6.726		χ^2=5.610	
P değeri		p=0.530		**p=0.030**		p=0.151		p=0.230	
Fark				**[2-3]**					
Babanın eğitim düzeyi									
Okuryazar olmayan	14	36.71±6.81	37.0 [12.8]	19.92±6.53	18.5 [14.3]	12.36±3.22	11.5 [4.8]	76.43±12.77	77.5 [13.5]
İlköğretim	57	38.26±7.81	39.0 [11.0]	20.42±5.53	20.0 [8.0]	13.16±3.98	13.0 [6.5]	76.68±12.10	76.0 [19.0]
Ortaöğretim	68	36.35±7.66	36.0 [12.5]	19.89±5.27	19.5 [7.0]	11.62±3.72	11.0 [4.8]	76.84±12.29	74.0 [16.5]
Lise	138	38.02±8.45	38.0 [14.0]	19.56±5.84	19.5 [9.0]	11.60±4.02	11.0 [6.0]	78.86±13.38	79.0 [19.3]
Üniversite	76	35.43±8.60	35.0 [15.0]	19.80±5.59	19.0 [8.0]	12.08±4.10	11.5 [7.0]	75.57±12.81	74.0 [15.8]
Analiz		χ^2=6.474		χ^2=1.225		χ^2=7.728		χ^2=3.441	
P değeri		p=0.166		p=0.874		p=0.102		p=0.487	

*Normal dağılmayan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerlerini karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U" test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında "Kruskal-Wallis H" test (χ^2-tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

Tablo 4.4 (devam) Çocuklar için problem çözme envanteri istatiksel analiz puanlarının incelenmesi.

Değişken (n=353)	n	ÇPÇE							
		Problem çözmeye güven		*Özdenetim*		*Kaçınma*		**ÇPÇE – Toplam**	
		$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**
Gelir düzeyi (ay)									
≤5004 TL	87	37.64±7.04	39.0 [11.0]	20.79±5.62	20.0 [7.0]	13.05±4.26	12.0 [6.0]	75.79±12.84	76.0 [16.0]
5.005-8.000 TL	153	37.83±8.11	37.0 [13.0]	19.24±5.61	18.0 [8.0]	11.76±4.05	12.0 [5.0]	78.83±13.26	77.0 [22.0]
8.001-11.000 TL	74	34.99±8.97	33.0 [15.0]	19.67±5.56	19.0 [8.5]	11.59±3.39	11.5 [5.0]	75.72±11.93	75.0 [13.0]
>11.000 TL	39	37.31±8.42	36.0 [15.0]	20.26±5.75	19.0 [6.0]	11.26±3.61	10.0 [6.0]	77.79±12.42	78.0 [14.0]
Analiz*		χ^2=7.266		χ^2=6.512		χ^2=7.058		χ^2=3.135	
P değeri		p=0.064		p=0.089		p=0.070		p=0.371	
Okulda başarı									
Çok iyi (1)	77	38.79±8.31	39.0 [12.0]	18.95±5.61	18.0 [7.0]	11.43±4.29	11.0 [6.0]	80.41±14.88	80.0 [18.5]
İyi (2)	117	37.89±8.40	38.0 [13.5]	19.85±5.67	19.0 [9.0]	12.08±4.02	11.0 [6.0]	77.96±12.99	76.0 [20.0]
Orta (3)	145	35.91±7.75	35.0 [13.5]	20.06±5.63	20.0 [8.0]	12.22±3.77	12.0 [6.0]	74.63±11.18	74.0 [15.5]
Kötü (4)	14	34.21±8.83	30.5 [14.8]	22.07±5.01	22.0 [8.3]	11.93±3.81	11.5 [5.3]	72.21±12.07	71.5 [10.8]
Analiz		χ^2=8.519		χ^2=5.932		χ^2=2.796		χ^2=9.339	
P değeri		**p=0.036**		p=0.115		p=0.424		**p=0.025**	
Fark		**[1-3;1-4]**						**[1-3;1-4]**	
Ruhsal problem									
Hayır	340	37.29±8.20	37.0 [14.0]	19.76±5.68	19.0 [8.8]	11.95±3.96	12.0 [6.0]	77.57±12.81	76.0 [17.8]
Evet	13	32.85±7.62	35.0 [15.0]	21.46±3.86	22.0 [5.5]	12.92±4.25	13.0 [7.0]	70.46±11.65	73.0 [22.0]
Analiz		Z=-1.846		Z=-1.280		Z=-0.760		Z=-1.675	
P değeri		p=0.065		p=0.201		p=0.447		p=0.094	

*Normal dağılmayan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerlerini karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U" test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında "Kruskal-Wallis H" test (χ^2-tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

Tablo 4.4 (devam) Çocuklar için problem çözme envanteri istatiksel analiz puanlarının incelenmesi.

Değişken (n=353)	n	ÇPÇE							
		Problem çözmeye güven		*Özdenetim*		*Kaçınma*		**ÇPÇE – Toplam**	
		$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**	$\bar{X} \pm S.S.$	**Medyan [IQR]**
Aile ruhsal problem									
Hayır	346	37.18±8.20	37.0 [13.0]	19.88±5.66	20.0 [8.0]	12.03±3.99	12.0 [6.0]	77.27±12.97	76.0 [18.0]
Evet	7	34.86±8.90	35.0 [13.0]	17.43±3.90	17.0 [4.0]	10.00±1.63	10.0 [2.0]	79.43±6.19	80.0 [12.0]
Analiz		Z=-0.758		Z=-1.281		Z=-1.330		Z=-0.705	
P değeri		p=0.448		p=0.200		p=0.183		p=0.481	

*Normal dağılmayan verilerde iki bağımsız grubun ölçüm değerlerini karşılaştırılmasında "Mann-Whitney U" test (Z-tablo değeri); üç veya daha fazla bağımsız grubun karşılaştırılmasında "Kruskal-Wallis H" test (χ^2-tablo değeri) istatistikleri kullanılmıştır.

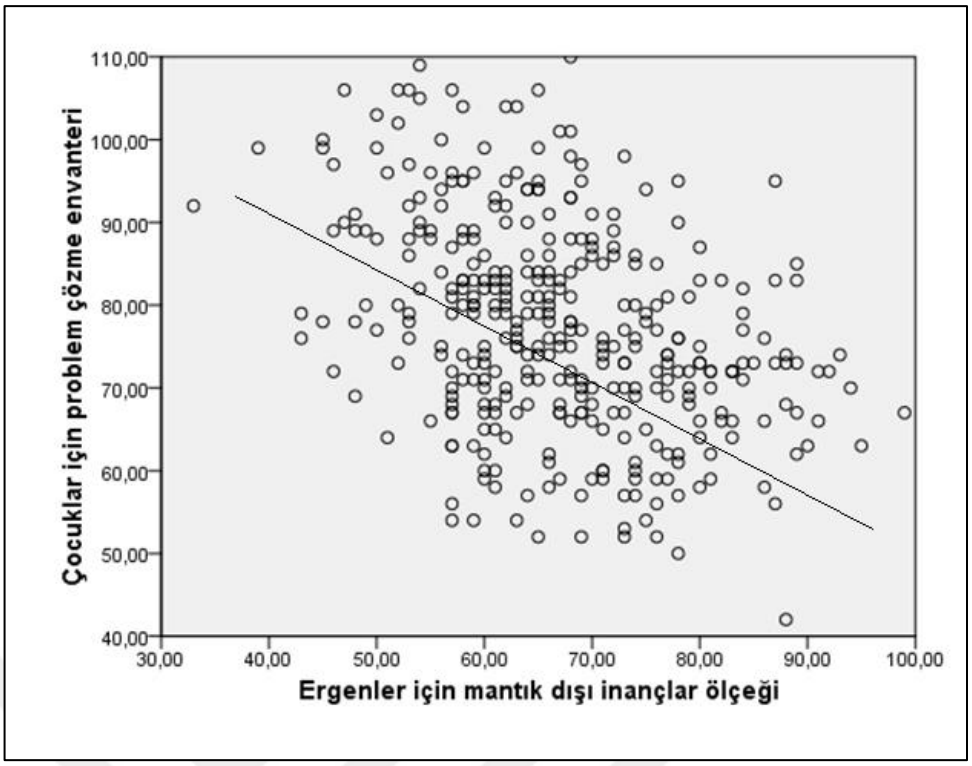
Adölesanların cinsiyete göre problem çözme envanterinin alt maddesi olan özdenetim puanlarında istatiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (Z=-2.896; p=0.004). Kızların özdenetim puanları, erkeklere göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.4).

Adölesanların annelerinin mesleğine göre problem çözmeye güven puanlarında istatiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (χ^2=16.356; p=0.001). Bonferroni düzeltmesi yapılan ikili karşılaştırmalar sonucunda; annesi çalışmayanlar ile annesi memur ve yönetici olanlar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Annesi yönetici olanların problem çözmeye güven puanları, annesi memur ve çalışmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (Tablo 4.4).

Adölesanların annelerinin mesleğine ÇPÇE – toplam puanlarında istatiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (F=4.864; p=0.003). Varyansların homojen olması göz önünde bulundurularak yapılan Tukey testi ikili karşılaştırmalar sonucunda; annesi çalışmayanlar ile annesi memur olanlar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Annesi memur olanların ÇPÇE – toplam puanları, annesi çalışmayanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.4).

Adölesanların annelerinin eğitim düzeyine özdenetim puanlarında istatiksel olarak anlamlı farklılık bulunmuştur (χ^2=10.737; p=0.030). Bonferroni düzeltmesi yapılan ikili karşılaştırmalarda; annesi ilköğretim mezunu olanlar ile ortaöğretim mezunu olanlar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Annesi ilköğretim mezunu olanların özdenetim puanları, annesi ortaöğretim mezunu olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.4).

Adölesanların okuldaki başarı durumuna göre problem çözmeye güven puanlarında anlamlı farklılık bulunmuştur (χ^2=8.519; p=0.036). Bonferroni düzeltmesi yapılan ikili karşılaştırmalarda; okul başarısı, çok iyi olanlar orta ve kötü olanlar arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Okul başarısı çok iyi olanların problem çözmeye güven puanları, orta ve kötü olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (Tablo 4.4).

Şekil 4.1. Ölçekler arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi.

Adölesanların problem çözmeye güven ile başarı talebi, rahatlık talebi ve EMİÖ – toplam puanları arasında negatif yönde, zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$), (Şekil 4.1).

Tablo 4.5 Ergenler için mantıkdışı inançlar ölçeği ve çocuklar için problem çözme envanteri korelasyon düzeylerinin incelenmesi.

Korelasyon* (n=353)			**ÇPÇE**			
			Problem çözmeye güven	*Özdenetim*	*Kaçınma*	**ÇPÇE – Toplam**
Ergenler için mantıkdışı inançlar ölçeği	Başarı talebi	r	-0.190	0.071	0.109	-0.202
		p	**0.000**	0.186	**0.040**	**0.000**
	Rahatlık talebi	r	-0.413	0.273	0.394	-0.511
		p	**0.000**	**0.000**	**0.000**	**0.000**
	Saygı talebi	r	0.088	0.222	0.077	-0.063
		p	0.097	**0.000**	0.149	0.238
	EMİÖ – Toplam	r	-0.286	0.255	0.273	-0.389
		p	**0.000**	**0.000**	**0.000**	**0.000**

*İki nicel değişkenin ilişkilerini incelerken en az bir değişkenin normal dağılmadığı durumlarda "Spearman korelasyon katsayısı" kullanılmıştır.

Adölesan bireylerin, başarı talebi, rahatlık talebi ve EMİÖ – toplam puanı (irrasyonel inanışlar) arttıkça, problem çözmeye güven puanları azalmıştır. Aynı şekilde, başarı talebi, rahatlık talebi ve EMİÖ – toplam puanı (irrasyonel inanışlar) azaldıkça, problem çözmeye güven puanları artmıştır (Tablo 4.5).

Adölesanların özdenetim ile rahatlık talebi, saygı talebi ve EMİÖ – toplam puanları arasında negatif yönde, zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Rahatlık talebi, saygı talebi ve EMİÖ – toplam puanı (irrasyonel inanışlar) arttıkça, problem çözmeye güven puanları azalmıştır. Aynı şekilde, rahatlık talebi, saygı talebi ve EMİÖ – toplam puanı (irrasyonel inanışlar) azaldıkça, problem çözmeye güven puanları artmıştır (Tablo 4.5).

Adölesanların kaçınma ile başarı talebi, rahatlık talebi ve EMİÖ – toplam puanları arasında negatif yönde, zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Başarı talebi, rahatlık talebi ve EMİÖ – toplam puanı (irrasyonel inanışlar) arttıkça, kaçınma puanları azalmıştır. Aynı şekilde, başarı talebi, rahatlık talebi ve EMİÖ – toplam puanı (irrasyonel inanışlar) azaldıkça, kaçınma puanları artmıştır (Tablo 4.5).

Adölesanların ÇPÇE – toplam ile başarı talebi, rahatlık talebi ve EMİÖ – toplam puanları arasında negatif yönde, zayıf düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur ($p<0.05$). Başarı talebi, rahatlık talebi ve EMİÖ – toplam puanı (irrasyonel inanışlar) arttıkça, ÇPÇE – toplam puanları azalmıştır. Aynı şekilde, başarı talebi, rahatlık talebi ve EMİÖ – toplam puanı (irrasyonel inanışlar) azaldıkça, ÇPÇE–toplam puanları artmıştır (Tablo 4.5).

5. TARTIŞMA

Bu araştırma erken dönem adölesan bireylerin problem çözme becerisi ve irrasyonel inanışları arasındaki ilişkinin değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Bu bölümde bulgular tartışılarak 3 başlık altında yorumlanmıştır:

5.1. Erken Dönem Adölesan Bireylerin Problem Çözme Becerilerinin Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi

Bu araştırmada erken dönem adölesan bireylerin orta düzey problem çözme beceri düzeyine sahip olduğu bulunmuştur (Tablo 4.2). Diğer bir ifadeyle, adölesan bireyler bir problem ile karşılaştığı zaman uygun tepkiyi vermede zaman zaman zorluk yaşasada kabul edilebilir bir seviyede çözüme kavuşturabilmektedirler. Literatüre bakıldığında adölesanların problem çözme becerisini genel olarak orta (54-60) ve yüksek düzey (17,61-64) bulan çalışmalar mevcutken zayıf düzey bulan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda adölesan bireylerin sosyodemografik özellikleri, yaşadığı çevre, anne-baba tutumları, öğrenim gördüğü okul ve eğitim müfredatı gibi faktörlerin problem çözme becerisini belli bir düzeye ulaştırdığı söylenebilir (61,65). Bununla birlikte adölesanların sosyal, duygusal, akademik yetkinlik inançları ve karar verme stillerininde problem çözme becerisinde etkili olduğu bilinen bir husustur (13,61,66). Adölesanların dış dünyaya uyum sağlayabilmeleri için bu unsurların da göz önünde bulundurularak üst düzey düşünme becerisinin geliştirilmesine ihtiyaç olduğu söylenebilir (67). Çünkü bu bireylerin problem çözme becerisi geliştikten sonra üst düzey düşünme becerilerini geliştirerek sorunlara daha kolay çözme üretmesine, okul hayatına ve sosyal hayata daha iyi adapte olmasına katkı sağlayacaktır.

Adölesan bireylerin problem çözme beceri düzeyinin sosyodemografik özellikler açısından değerlendirdiğimizde farklılaştığı görülmektedir. Problem çözme becerisini cinsiyet değişkenine göre değerlendirdiğimizde kız adölesanların özdenetim alt boyut puanları, erkeklere göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Problem çözme becerisinin alt boyutu olan öz denetim diğer bir ifadeyle, oto kontrol bireyin kendi üzerindeki denetim çabası olarak tanımlanmıştır. Öz denetim becerisi yüksek olan bireyler olumlu sağlık davranışı geliştirebilmektedirler.

Literatüre bakıldığında problem çözme becerisi ve cinsiyet arasında anlamlı ilişkiye dair bulguların (17,54,58,68-71) yanı sıra farklı yaş gruplarında yapılan çalışmalarda aksine kanıtlar da yer almaktadır (66,72,73). Bu durumun cinsiyetler arası gelişim farklılıklarından: Beyin yapısı, zihinsel gelişim, öğrenme becerileri, sosyal zekâ düzeyi, dikkat düzeyi ve konsantrasyon düzeyinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Bilişsel süreçlerde, zihinsel gelişim ve öğrenme becerileri unsurları problem çözme beceri düzeylerine etkisi büyüktür (74). PÇB alt boyutu olan özdenetim, kendini kontrol etmenin etkili bir şekilde uygulanması hem istenmeyen davranışları engellemeyi hem de arzu edilen davranışları başlatmayı içerir. Örneğin ders çalışmak için harcanan zaman gibi olumlu davranışlar pozitif ile, alkol ve sigara içmek gibi olumsuz davranışlar negatif davranış ile ilişkilidir. Bu sebeple bireylerin ruh sağlığını geliştirebilmek için erken dönemde öğrencilere pozitif olumlu davranışlar kazandırmak oldukça önemlidir (75). Bu kapsamda okulda yapılacak müdahale çalışmalarında cinsiyet faktörünün ve bireysel farklılıkların göz önünde bulundurulması önemlidir.

Problem çözme becerisine sahip olmak bireyi akademik olarak daha üst bir hayata eriştirebilir. Diğer bir ifadeyle kişinin problem çözme becerisi ve okul başarısı arasındaki ilişki dikkate değerdir. Bu araştırmada problem çözmeye güven puanı okul başarısı çok iyi olanların, orta ve kötü olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek olduğuna dair bulgu bu konunun önemine kanıt niteliğindedir. Literatüre bakıldığında problem çözmeye güven puanları açısından anlamlı ilişki bulan, okul sağlığı hemşireliği kapsamında yapılan çalışma (20) ve adölesan bireyler ile ilgili yapılan çalışmalar (65) mevcutken aksine bulgular da yer almaktadır (76,77). Bu doğrultuda problem çözme becerisi iyi olan öğrencilerin akademik başarısını iyi olarak tanımlayan ve dersine günlük düzenli çalışan bireyler olarak değerlendirebiliriz (78,79). Özellikle adölesanların akademik başarısını arttırmak için karmaşık problem çözme becerisinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Karmaşık problemler, çeşitli özellikler nedeniyle diğer problem türlerinden farklıdır. Karmaşık bir problem, birbiriyle bağlantılı olan çok sayıda değişkene sahiptir. Değişkenler arasındaki bağlantılar birey tarafından doğrudan gözlemlenemez. Karmaşık problemleri çözerken, bireylerden genellikle birbiriyle çatışan birden fazla hedefe ulaşmaları istenir. Bu yüzden karmaşık problemlerdeki hedeflerin çokluğu, optimal bir çözüme ulaşmak için çatışan hedefler arasında belirli bir uzlaşmayı gerektirir (80,81).

Karmaşık problemleri çözebilen öğrenciler üst düzey düşünme becerisi geliştirerek okul başarısını daha çok arttırabileceği düşünülmektedir. Bununla birlikte okul başarı durumu temel bir yordayıcı olmayıp adölesanların bireysel özelliklerinin, ailesinin ekonomik ve sosyal durumunun, eleştirel düşünme becerilerinin, akademik öz yeterliliklerinin, iletişim becerisi, stres düzeyi gibi faktörler ile ele alınması gerektiği düşünülmektedir (82-85). Nitekim bu unsurlarında göz önünde bulundurularak adölesan bireylere düşünme becerilerini destekleyen bir ortam oluşturulması ve okul sağlığı hemşireliği çalışmalarının arttırılması akademik başarısını daha da artıracağı düşünülmektedir (86).

Bireysel özellikler açısından problem çözme becerisini yordayan önemli unsurlardan biri de annenin çalışma durumudur. Annenin mesleği problem çözme beceri düzeyini farlı düzeylerde etkilemektedir. Annesi yönetici olan adölesanların problem çözmeye dair güven duyma düzeyi memur ve çalışmayanlara göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle annenin mesleki derecesi arttıkça adölesanların problem çözmeye güven düzeyi artmıştır. Bu bağlamda çalışan annelerin ev yaşantısına yönelik sorumlulukların yanı sıra iş hayatının da zorluklarının üstesinden geldiği için problem çözme becerisi daha iyi olduğu bunun çıktısı olarak çocuklarının daha iyi problem çözebildikleri düşünülmektedir. Her ne kadar annenin mesleğine göre problem çözme becerisi farklılaştığı belirtilse de (61,87). aksine bulgular da mevcuttur (54,62,65,82). Bu durum anne mesleğinin tek başına yordayıcı olmadığı anne-baba tutumları ve mesleği ve diğer sosyodemografik özelliklerle birlikte ele alınması gerektiğini düşündürmektedir (13,61).

5.2. Erken Dönem Adölesan Bireylerin İrrasyonel İnanışlarının Sosyodemografik Özelliklere Göre İncelenmesi

Bu araştırmada erken dönem adölesan bireylerin orta düzey irrasyonel inanışa sahip olduğu bulunmuştur (Tablo 4.2). Diğer bir ifadeyle, adölesan bireyler aşırı uç noktada olmasa da mantıksız, bireyi yanlışa sürükleyebilecek ve bireyin bilişsel süreçlerinde doğru düşünmesini engelleyecek orta düzeyde irrasyonel inanışa sahiptir. Bu bağlamda adölesan bireylerin irrasyonel inanış düzeyi ne kadar az olursa problem çözme becerisini ve üst düzey bilişsel özelliklerini daha iyi geliştirebileceklerdir (17). Literatüre bakıldığında, okul sağlığı hemşireliği kapsamında yapılan (21) ve

adölesanlar ile ilgili yapılan diğer çalışmalarda genel olarak adölesanların orta düzey irrasyonel inanışa sahipken (2,17,19,88-96) irrasyonel inanış düzeyini yüksek bulan çalışma da mevcuttur (49).

Literatürde adölesanların irrasyonel inanışlarının farklı düzeyde olması yapılan araştırmalarda çalışılan örneklem grubunun kişilik özellikleri, sosyodemografik özellikleri ve ebeveyn tutumundan kaynaklandığı düşünülmektedir bu durum çalışılan örneklem grubunun özelliklerine dikkat çekmektedir (49,97). Adölesanların orta düzeydeki irrasyonel inanışları yetişkin çağda artmasının önüne geçmek ve pozitif ruh sağlığını geliştirmek bakımından dikkate alınması gereken bir bulgu olarak kayda değerdir. Dolayısıyla okul sağlığı hemşireliği kapsamında bu örneklem grubundaki bireylerin irrasyonel inanışları orta düzey bulunsa da farklı örneklem gruplarında adölesanların gereksinimlerinin farklılaşacağı göz önünde bulundurulmalıdır. Bununla birlikte, irrasyonel inanışların kaygı, mükemmeliyetçilik, stres, saldırganlık, benlik saygısı, duygusal yeme ve sosyal görünüş kaygısı, kendine güven düzeyinden ve problem çözme becerisinden etkilendiği bilinen bir husustur bu doğrultuda okul sağlığı hemşireleri bireylerin biyopsikososyal gelişimi için bu unsurların da göz önünde bulundurularak irrasyonel inanışların azaltılması çalışmaları yapması oldukça önemlidir (49,94,98-103).

Adölesanların irrasyonel inanış düzeyinde bireysel özellikleri etkilidir. Örnek vermek gerekirse cinsiyet değişkenine göre birçok araştırmada kız adölesanların irrasyonel inanışlarının yüksek olduğuna dair kanıtlar mevcuttur (88,96,104,105). Elbette bu bulgu şaşırtıcı değildir, küçük yaşlardan itibaren geleneksel cinsiyet rollerinde kızların daha duyarlı, utangaç, bağımlı ve duygusal olmaları beklendiği için bir sorunla karşılaştığı zaman ben yapamam, başaramam ve korkarım bakış açısıyla yaklaşarak irrasyonel inanışlar geliştirdiği düşünülmektedir (106). Ancak yapılan çalışmada ve birçok çalışmada irrasyonel inanışlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı da dikkat çekmektedir (15,17,76,96,107-119). Nitekim cinsiyet değişkeni irrasyonel inanış düzeyinde tek başına yordayıcı olmayıp diğer sosyodemografik değişkenler ile ele alınması gerektiği bilinen bir husustur (17,19,62,63).

Adölesanların irrasyonel inanış düzeyini yordayan önemli unsurlardan biri de anne ve babanın eğitim durumudur. Bireylerin anne ve babasının eğitim düzeyine göre

irrasyonel inanış taleplerinin farklılaştığı görülmektedir. Bu durum ebeveynlerin yetiştirme tarz ve tutumlarının çocuğa yansımasının bir ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. Babanın eğitim düzeyi ve bireylerin irrasyonel inanışları arasındaki ilişki değerlendirildiğinde babası okuryazar olmayanların, lise mezunlarına göre saygı talepleri; anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur.

Diğer bir ifadeyle, babanın eğitim düzeyi düştükçe çocuklarından daha fazla itaat ve saygı beklemektedir. Geleneksel aile yapısında büyüyen adölesanlar babanın tutum davranışının çıktısı olarak irrasyonel inanışlar geliştirebilirler. Literatürde bu çalışmaya benzer çalışmalar bulunurken (104) aksine çalışmalar da mevcuttur (17,21,113).

Bununla beraber, annesi üniversite mezunu olanların başarı talebi puanları, annesi ilkokul ve lise mezunlarına göre anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle annenin eğitim düzeyinin artması çocuğa yönelik başarı talebini arttırırken adölesan bireyinde başarı talebi artmaktadır. Annenin eğitim düzeyi yükseldikçe çocuklarından daha başarılı olmalarını bekledikleri ve statüsü yüksek mesleklere yönlendirdikleri bilinmektedir (120). Her ne kadar anne eğitim düzeyi ile çocuğunun irrasyonel inanışları arasında ilişkiye rastlansa da (21,113) aksine çalışmalar da mevcuttur (17,21,52).

Bireysel özellikler açısından irrasyonel inanış düzeyini yordayan önemli faktörlerden biri de annenin mesleğidir. Annenin mesleğine göre irrasyonel inanış düzeyi değerlendirildiğinde irrasyonel inanışların azaldığı bulunmuştur. Annesi çalışmayanların irrasyonel inanış toplam puanı, annesi memur olanlara göre anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, annesi çalışmayan adölesanların irrasyonel inanış düzeyi yüksektir. Literatürde adölesanların irrasyonel inanışları ve annenin mesleği arasındaki ilişkiyi değerlendiren çalışmalar kısıtlıdır. Yapılan çalışmalarda iş hayatında yer alan annelerin eğitim seviyesinin daha yüksek olduğu ve kendini daha çok geliştirdiğini bu sebeple çocuklarına karşı demokratik tutum sergilediği ve çocuğunun gelişimine yönelik daha fazla bilgi sahibi olduğu böylece daha gerçekçi beklentilere sahip olduğu bulunmuştur (121-123). Bunun çıktısı olarak adölesan bireylerde daha gerçekçi tutum ve davranış geliştirdiği düşünülmektedir. Nitekim ebeveynlerin meslekleri ve eğitim durumları irrasyonel inanışlarda tek başına yordayıcı olmadığı bilinen bir husustur. Bu sebeple

adölesanların irrasyonel inanışlarını değerlendirirken aile içi ilişkileri, ebeveynlerinin tutumları, kardeş sayısı ve aile bütünlük duygusu gibi faktörlerinde göz önünde bulundurulması gerektiği düşünülmektedir (45,52). Adölesan dönem bireyin ebeveynlerinin yanı sıra akran ve diğer kişileri rol model aldığı çalkantılı bir dönemdir bundan dolayı ebeveynlerin çocuklarına yaklaşırken demokratik bir tutum sergilemesi oldukça önemlidir. Böylelikle adölesanlar irrasyonel inanışları azaltabilir ve sağlıklı bir ergenlik dönemi geçirebilir (124).

5.3. Erken Dönem Adölesan Bireylerin Problem Çözme Becerisi ve İrrasyonel İnanışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Araştırmanın temel hipotezi doğrultusunda adölesanların irrasyonel inanışları ve problem çözme becerisi arasındaki ilişki değerlendirildiğinde negatif yönde, zayıf düzeyde istatiksel olarak anlamlı ilişki bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle annenin mesleki derecesi arttıkça adölesanların problem çözme beceri düzeyi artmıştır. Adölesanların irrasyonel inanışları arttıkça, problem çözme beceri düzeyleri tüm alt boyutlarda azaldığı görülmüştür. Literatürde problem çözme becerisi ve irrasyonel inanışlar arasındaki ilişkinin önemine dikkat çekilmiştir (13-15,17,106-109). İrrasyonel inanışlar ve problem çözme arasındaki ilişki düzeyleri değerlendirildiğinde zayıf (16,17) orta (103) ve yüksek düzey (5,13) ilişki bulan çalışmalar mevcuttur. Bu durumun, çalışılan örneklem gurubunun sosyodemografik özellikleri ile ilişkili olduğu düşünülmektedir (13). Adölesan dönem, bireyin fiziksel, duyusal ve bilişsel olarak değiştiği bir dönemdir ve bu değişim bireyde karmaşık ve zorlu olabilmektedir. Bütün bunların üstesinden gelirken irrasyonel inancı yüksek bireyler problem çözmede zorluk yaşayabilmektedirler (125). Bir sorunu çözerken probleme ‘‘ben çözemem’’, ‘‘ben yapamam’’ gibi olumsuz düşünceler ve irrasyonel inanışlar ile yaklaşıldığında bireyin problem çözmesini olumsuz biçimde etkilemekte ve kendini yetersiz hissetmesine neden olmaktadır. Bununla birlikte, erken dönem adölesan bireyler dönemin başında oldukları için problemleri çözerken soyut düşünmede zorluk çekerek olayı sadece iyi veya kötü olarak değerlendirebilmekte dolayısıyla irrasyonel inanışlar geliştirmektedirler (126,127). Bu sebeple, bireyin problemlere yaklaşırken olumsuz düşünce ve inanışlarını olumluya çevirerek, rasyonel yaklaşması oldukça önemlidir (13).

Bu araştırmada adölesan bireylerin hem irrasyonel inanışları hem problem çözme becerisi orta düzeyde bulunmuştur. Dolayısıyla adölesan bireylerin problem çözme becerisinin geliştirilmesi ve irrasyonel inanışların azaltılmasına ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Araştırma bu yönüyle pozitif ruh sağlığını ve üst düzey bilişsel özelliklerini geliştirmek için eğitim programlarına yönelik ihtiyacı ortaya koymaktadır. Yapılacak eğitim programlarında bireysel ayırt edici faktörlerin: cinsiyet, akademik başarı, ebeveyn eğitim durumu ve meslekleri gibi sosyodemografik özelliklerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir (12,100). Bu kapsamda okul sağlığı hemşirelerine büyük görev düşmektedir.

Adölesanların pozitif ruh sağlığını geliştirmek için sağlık taramaları yapmaları, bireylerin irrasyonel inanış ve problem çözme beceri düzeylerini belirleyip eğitim programları oluşturulmalı, birey ve aile odaklı bakıma yönelik planlamalar yapabilmeli, rasyonel hemşirelik becerilerini geliştirebilmeli ve ekibin diğer üyeleri ile iş birliği yapmalıdır (103,128). Okul sağlığı hemşireleri, okul ortamında sağlık hizmetlerinin planlanması ve uygulanmasındaki rolleri göz önüne alındığında, devam eden sağlık hizmetlerinin ayrılmaz bir parçasıdır. Toplum kaynakları hakkında bilgi sahibi olmaları, okuldaki ve toplumdaki öğrencilerin bireyselleştirilmiş sağlık planlarını koordine etme konusunda beceri sahibi olmaları, okul sağlığı hemşirelerini ekibin kritik üyesi yapmaktadır. Bu sebeple sağlıklı bir okul iklimi oluşturmak ve adölesanların pozitif ruh sağlığını geliştirmek için üst düzey düşünme becerilerinin geliştirilmesi ve irrasyonel inanışların azaltılması oldukça önemlidir (129).

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, adölesan bireylerin irrasyonel inanışları ve problem çözme becerileri orta düzey bulunmuştur. Adölesanların irrasyonel inanışları ve problem çözme becerisi arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmaktadır. Adölesanların irrasyonel inanışları arttıkça, problem çözme becerisi azalmaktadır. Adölesanların problem çözmeye güven, öz denetim ve kaçınma alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı ve negatif yönde ilişki bulunmaktadır. Adölesanların, irrasyonel inanış düzeyi sosyodemografik özellikleri: annelerinin mesleği ve ebeveynlerin eğitim durumuna göre; problem çözme beceri düzeyi sosyodemografik özellikleri: cinsiyet, okul başarı durumu ve annenin mesleğine göre anlamlı fark bulunmaktadır. Araştırma bu yönüyle, erken dönem adölesan bireylerin irrasyonel inanışları ve problem çözme becerisi arasında ilişkinin önemini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, pozitif ruh sağlığını geliştirmeye yönelik veri oluşturarak, okul sağlığı hemşireliği çalışmalarına katkı sağlamaktadır. İleri araştırmalarda, farklı örneklem gruplarında irrasyonel inanışlar ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin derinlemesine araştırılması ve müdahale çalışmalarında etkinliğinin değerlendirilmesi önerilmektedir.

7. KAYNAKLAR

1. Spear HJ, Kulbok PA, Adolescent health behaviors and related factors: A review, *Public Health Nursing*, 2001, 18(2):82-93.

2. Kabasakal E. Kaynaştırma Öğrencisi Bulunan Sınıflarda Rasyonel Duygucu Eğitiminin Diğer Öğrencilerin, Rasyonel Düşünme, Öznel İyi Oluş, Öz Yeterlilik ve Sosyal Kabul Düzeyine Etkisi, Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2018.

3. Nihan U, Baran G. Ergenlerde İletişim Becerileri ve Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi, *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 2021, (11):315-342.

4. Rahman M. 21. century skill "Problem Solving": Defining the concept, *Asian Journal of Interdisciplinary Research*, 2019, 2(1):64-74.

5. Yıkılmaz M, Hamamcı Z. Akılcı duygusal eğitim programının lise öğrencilerinin akılcı olmayan inançları ve algılanan problem çözme becerileri üzerine etkisi, *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 2011, 4-35.

6. Abiogu GC, Ede MO, Mezieobi DI, Nwosu N, Ogheneakoke CE, Ujah P, Agbigwe IB. Reducing negative value system in students: The impacts of Rational Emotive Behavioural Education, *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 2021,1-24.

7. Ugwoke, SC, Eseadi C, Igbokwe CC. Chiaha GT, Nwaubani OO, Orji CT, Abugu LI. Effects of A Rational-Emotive Health Education Intervention on Stress Management and Irrational Beliefs Among Technical College Teachers in Southeast Nigeria Medicine, 2017, 96(31).

8. Holmes BW, Sheetz A, Allison M, Ancona R, Attisha E, Beers N, Young T. Role Of The School Nurse in Providing School Health Services, *Pediatrics*, 2016, *137*(6).

9. Whitehead D. The Health-promoting school: What role for nursing? *Journal of Clinical Nursing*, 2006, *15*(3):264-271.

10. İçel S, Özkan B, Aydoğan A. Toplum Ruh Sağlığı Merkezlerinde Hemşirenin Rolü, *Ankara Medical Journal*, 2016, *16*(2).

11. Çakır S. Kocaeli İlinde Okul Sağlığı ve Hemşireliği Hizmetlerinin Durumu, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 2005.

12. Puskar KR, Marie BL. Mental Health And Academic Achievement: Role of School Nurses, Journal *for Specialists in Pediatric Nursing*, 2007, 12(4):215-223.

13. Uygur S. Lise Öğrencilerinde Problem Çözme Becerilerinin Akılcı Olmayan İnanç Düzeyi ve Karar Verme Stillerine Göre Yordanması, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 2018, 17(67):1014-1026.

14. Salman D.N, Boşanma Sürecindeki Çiftlerin Problem Çözme Becerileri ile Otomatik Düşünceleri Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi, Ankara: Dokuz Eylül Üniversitesi Yayımlanmamış Tezi, 2015.

15. Bilge F, Arslan A, Doğan Ş. Ankara İli Sığınma Evine Başvuran Kadınların Problem Çözme Becerilerini Değerlendirmeleri, Akılcı Olmayan Düşünceleri, Kızgınlık, Umut ve Özsaygı Düzeylerine İlişkin Karşılaştırmalı Bir İnceleme, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2000, 11(13), 19-32.

16. Tümkaya S, İflazoğlu A. Sınıf öğretmenliği öğrencilerinin otomatik düşünce ve problem çözme düzeylerinin bazı sosyo demografik değişkenlere göre incelenmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2000, 6(6).

17. Yıldız EC. Ön Ergenlerin Olumlu ve Olumsuz Mükemmeliyetçilik Düzeylerinin Mantıkdışı İnançlar ve Problem Çözme Becerisi ile İlişkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Işık Üniversitesi, 2020.

18. Bedel A, Özdemir B. Ortaokul öğrencilerinin problem çözme becerilerinde otomatik düşüncelerinin ve karar verme stillerinin rolü, *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2019, *53*(53):309-325.

19. Ercan AB. Problem Çözme Becerileri Eğitiminin, Ortaokul Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri, Akılcı Olmayan İnançları ve Sınav Kaygıları Üzerindeki Etkisi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2022.

20. Şahin Ü. Lise Öğrencisi Ergenlerde Problem Çözme, Yalnızlık, Umutsuzluk Düzeyi ve İlişkili Faktörler, Yüksek Lisans Tezi, Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi, 2015.

21. Boyacıoğlu NE. Ergenlerde Mantıkdışı İnançlar ve Sınav Kaygısı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi, 2010.

22. Ersoy ÖB, Ünsalbarlas G. Obsesif Kompulsif Bozukluğu Olan Hasta Yakınlarında Bakım Yükü ve Psikoeğitim, *Journal of Academic Research in Nursing*, 2017, (3):51-56.

23. Balevre PS. Rational Nursing: A Concept Analysis for Practical Application, *Journal For Nurses in Professional Development*, 2002, 18(3):146-151.

24. DSÖ. Adolescent Health. https://www.who.int/health-topics/adolescent-health/#tab=tab_1. 05 Haziran 2023.

25. Christie D, Viner R. Adolescent Development, Bmj, 2005, 330 (7486): 301-304.

26. Zacher L, Johannes et al. Analysis of hepatic resection of metastasis originating from gastric adenocarcinoma, *Journal of Gastrointestinal Surgery*, 2002, 6(5):682-689.

27. Ellis A. Reason and emotion in psychotherapy, 1962.

28. Ellis A. Reason and emotion in psychotherapy, secaucus, Newyork: Birch Lane, 1994.

29. Ellis A. The Rational-emotive approach to counseling, theories of counseling, New York: McGraw-Hill, 1979, 172-219.

30. Dryden W, Dıgıuseppe R. *A primer on Rational-Emotive Therapy*, Research Press, 1990.

31. Ellis A, David D, Lynn S.J. Rational and irrational beliefs: a historical and conceptual perspective. Rational and Irrational Beliefs: Research, theory, and clinical practice, 2010, 3-22.

32. Ellis A. Thinking process ınvolved in ırrational beliefs and their disturbed consequences, *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 1995, 9:105-105.

33. Knaus W. Rasyonel Duygusal Eğitim Teoriden Uygulamaya, 1977, 16(4):251-255.

34. Kim MA, Kim J, Kim EJ. Effects of Rational Emotive Behavior Therapy for Senior Nursing Students On Coping Strategies And Self-Efficacy, *Nurse Education Today*, 2015, 35(3):456-460.

35. Hamidi F, Hosseini ZM. The relationship between Irrational Beliefs and Social, Emotional and Educational adjustment among junior students, procedia-social and behavioral sciences, 2010, (5),1631-1636.

36. Wang Y, Chiew V. İnsan Problem Çözmenin Bilişsel Süreci Üzerine, *Bilişsel Sistem Araştırması*, 2010, 11(1):81-92.

37. Yu K, Fan, S, Lın K. Enhancıng students'problem-solvıng skılls through context-based learnıng, *International Journal of Science and Mathematics Education*, 2015, 13:1377-1401.

38. Argaw AS, Haile BB, Ayalew BT, Kuma SG. The effect of problem based learning (PBL) instruction on students motivation and problem solving skills of physics, *Eurasia Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 2016, *13*(3):857-871.

39. Mefoh PC, et al. Effect of cognitive style and gender on adolescents' problem solving ability. *Thinking Skills and Creativity*, 2017, 25:47-52.

40. Khoırıyah AJ, Husamah H. Problem-based learning: Creative thinking skills, problem-solving skills, and learning outcome of seventh grade students. *JPBI (JurnalPendidikan Biologi Indonesia)*, 2018, 4(2):151-160.

41. Rahmanian M, Zare H, Pour A. Kadın ergenlerde duygu düzenleme stratejileri ile transaksiyonel analizin mantıksız inançlar ve karar verme stilleri üzerindeki etkisinin karşılaştırılması, *Psikolojik Başarılar Dergisi*, 2019, 26 (2):27-48.

42. Kabasakal E, et al. Determining the relationships between adolescent subjective well-being, self-efficacy, social acceptance level, and irrational beliefs in adolescents, *Journal of Psychiatric Nursing*, 2020, 11(4):315-322.

43. Kocatürk M, Türk KT. Ergenlikte Zorbalık Bilişinin Yordayıcıları Olarak Ahlaki Ayrılma, Şiddete Yönelik Tutumlar ve Mantıksız İnançlar, Uluslararası Eğitim Çalışmaları, 2020, 13(10):47-59.

44. Melikoğlu M. Ortaokul Eğitimin Probleminin Tamamı ile Sosyal Bütünlük ve Sosyal Duygusal Eğitimin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi, İstanbul, 2020.

45. Öztürk H. Üniversite Öğrencilerinde İrrasyonel İnanışlar ile Bireysel Bütünlük Duygusu ve Aile Bütünlük Duygusu Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, 2020.

46. Aydemir E. Geç Ergenlik Döneminde Psikolojik İyi Oluşun Yordayıcıları Olarak Romantik İlişkilerde Akılcı Olmayan İnançlar ve Öz Yeterlik, İstanbul: Işık Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2021.

47. Batık Yılmaz A. Ergenlerde Sosyal Biliş ve Arkadaş İlişkileri Arasındaki İlişkide Mantıkdışı İnançların Aracı Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2021.

48. Umija MA, Aloka PJ, Wachianga WO. Irrational Beliefs and Stress Levels: Evidence Among Orphaned Students in Kenyan Secondary Schools. *South African Journal of Education*, 2021, 41(2):1-11.

49. Yıldırım E. Geç Ergenlik Dönemindeki Bireylerde Duygusal Yemenin Yordayıcıları Olarak İrrasyonel İnanışlar ve Sosyal Görünüş Kaygısı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Işık Üniversitesi, 2021.

50. Hemşirelik Yönetmeliği, T.C. Resmî Gazete, sayı: 27515, 8 Mart 2010.

51. Fortınash KM, Worret PA. *Psychiatric Nursing Care Plans-E-Book*. Elsevier Health Sciences, 2006.

52. Çivitçi A. Akılcı Duygusal Eğitimin İlköğretim Öğrencilerinin Mantıkdışı İnanç, Sürekli Kaygı ve Mantıklı Karar Verme Düzeylerine Etkisi, Gazi Üniversitesi· Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2003.

53. Serın O, Serın NB, Saygılı G. İlköğretim Düzeyindeki Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri'nin (ÇPÇE) geliştirilmesi, *İlköğretim Online*, 2010, 9(2): 446-458.

54. Çağlayan HS, Taşğın Ö, Yıldız Ö. Spor yapan lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi, *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 2008, *2*(1):62-77.

55. Kaplan, A, Duran M, Baş G. Ortaokul öğrencilerinin matematiksel üst biliş farkındalığı ile problem çözme beceri algıları arasındaki ilişkinin yapısal eşitlik modellemesi ile incelenmesi, *Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2016, 17(1):1-16.

56. Kapıkıran NA. Fiyakalı C. Lise öğrencilerinde akran baskısı ve problem çözme, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 2005, 18(18):11-17.

57. Vatansever BH, Doğan MC, Toy S. İlkokul öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi, *Sosyal Bilimler Dergisi/The Journal Of Social Science,* 2018.

58. Kozikoğlu İ, Tunç M. Ortaokul öğrencilerinin problem çözmeye yönelik yansıtıcı düşünme eğilimleri ile problem çözme becerilerine yönelik algıları arasındaki ilişki, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2020, 21(1):87-101.

59. Yöyen EG, vd. Ergenlerin Kişilik Özelliklerinin Problem Çözme Becerisi Üzerine Etkisi, *Doğu Anadolu Sosyal Bilimlerde Eğilimler Dergisi*, 2017, 1(1):75-93.

60. Tezel Ö, Tezgören I. Sekizinci sınıf öğrencilerinin bilimsel okuryazarlık düzeyleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, *Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi*, 2019, 4(2):68-84.

61. Yıldırım A, Hacıhasanoğlu R, Karakurt P, Türkleş S. Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2011, *8*(1):905-921.

62. Tunç Y, Taşgın A. Ortaokul Öğrencilerinin Problem Çözme Becerisine Yönelik Algılarının İncelenmesi, 2018.

63. Yılmaz E, Karaca F, Yılmaz E. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin problem çözme becerilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi,* 2010, 12(1):38-48.

64. Çetinkale E. 11. Sınıf Öğrencilerinin Denetim Odakları, Problem Çözme Becerileri ve Algılanan Ana-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin Cinsiyet ve Akademik Alan Değişkenleri Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans tezi, 2006.

65. Serin NB, Derin R. İlköğretim Öğrencilerinin Kişilerarası Problem Çözme Becerisi Algıları ve Denetim Odağı Düzeylerini Etkileyen Faktörler, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 2008, 5(1):1-18.

66. Çelikkaleli Ö, Gündüz B. Ergenlerde Problem Çözme Becerileri ve Yetkinlik İnançları, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2010,19(2): 361-377.

67. Koray Ö, Azar A. Ortaöğretim Öğrencilerinin Problem Çözme ve Mantıksal Düşünme Becerilerinin Cinsiyet ve Seçilen Alan Açısından İncelenmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 2008, 16(1):125-136.

68. Gömleksiz MN, Bozpolat E. İlköğretim 4 ve 5 Sınıf Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerine İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi, *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 2012, 12(2):23-40.

69. Arkan K. *Sınıf Öğretmenlerinin Problem Çözme Becerisini Kazandırmaya Yönelik Öz-Yeterlilikleri ile İlköğretim Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2011.

70. Alver B. Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ve akademik başarılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi, *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2005,21:75-88.

71. Derin R. İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Problem Çözme Becerileri ve Denetim Odağı Düzeyleri ile Akademik Başarıları Arasındaki İlişki, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2006.

72. Rodzalan SA, Saat MM. Malezyalı Lisans Öğrencilerinde Eleştirel Düşünme ve Problem Çözme Becerisi Algısı, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2015, 172:725-732.

73. Hoxha G, Surucu A. Examination of the problem solving skills of university students in albania and Turkey in terms of various variables, Participatory Educational Research, 2015, 2(2):4-27.

74. Doğan Y. İlköğretim çağındaki 10-14 yaş grubu öğrencilerinin gelişim özellikleri, *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2007, 8(13):155-187.

75. Converse PD, Piccone KA, Tocci MC. Çocukluk Öz Kontrolü, Ergen Davranışı ve Kariyer Başarısı, *Kişilik ve Bireysel Farklılıklar*, 2014, 59:65-70.

76. Çivitçi A. Ergenlerde mantıkdışı inançlar: Sosyodemografik değişkenlere göre incelenmesi, *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2006, *19*(19): 7-17.

77. Orman TE. The Relationship Between Irrational Beliefs and Higher and Lower Achievers, Unpublished Doctoral Thesis, Texas A&M University, 1986.

78. Öztürk D. Dokuzuncu Sınıf Öğrencilerinin Öğrenme Stilleri ile Matematik Dersi Akademik Başarıları ve Ders Çalışma Alışkanları Arasındaki İlişki, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Denizli: Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2019.

79. Abbasi A, Izadpanah S. The relationship between critical thinking, its subscales and academic achievement of english language course: The predictability of educational success based on critical thinking. Academy Journal of Educational Sciences, 2018, 2(2):91-105.

80. Dindar M. An empirical study on gender, video game play, academic success and complex problem solving skills, *Computers & Education*, 2018, 125:39-52.

81. Sonnleitner P, Keller U, Martin R, Brunner M. Students' Complex Problem-Solving Abilities: Their Structure And Relations To Reasoning Ability And Educational Success, *Intelligence*, 2013, *41*(5):289-305.

82. Korkut F. Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2002, 22:177-184.

83. Mahmure K, Korkmaz Ö. Ortaokul Öğrencilerinin Akademik Başarılarının Düşünme ve Problem Çözme Becerileri ile Yordanması, *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 2021, 11(2):396-420.

84. Arıcı İ. İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinde Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörler, Yayımlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi: Ankara, 2007.

85. Eryılmaz A. Ergenlik döneminde stres ve başa çıkma, *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2009, 6(2):20-37.

86. Dolapçıoğlu S. Teacher support for a classroom setting that promotes thinking skills: an analysis on the level of academic achievement of middle school students. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 2019, 48(2):1429-1454.

87. Ünüvar A. Çok Yönlü Algılanan Sosyal Desteğin 15-18 Yaş Arası Lise Öğrencilerinde Problem Çözme Becerisine ve Benlik Saygısına Etkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

88. Küçük L, Gür K, Şener N, Boyacıoğlu NE, Çetindağ, Z, Taze, S.S. Correlation between irrational beliefs and the depressive symptom levels of secondary school children, *International Journal of Caring Sciences*, 2016, *9*(1):99-110.

89. Deniz A. 11-15 Yaş Arası Bir Grup Ergende Akılcı Olmayan İnançların Benlik Saygısı ve Sosyal Kaygı Düzeyleri ile İlişkisinin İncelenmesi, Master's Thesis, İstanbul: Işık Üniversitesi, 2018.

90. Terjesen MD, Kassay KS, Anderson DL. Evaluation of the psychometric properties of a measure of child irrationality. *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 2017, 35:413-431.

91. Davies MF. Mantıksız inançlar ve koşulsuz kendini kabul, ıı. farklı irrasyonel inanç türlerinin göreceli önemi, *Akılcı-Duygusal ve Bilişsel-Davranış Terapisi Dergisi*, 2008, 26(2):102-118.

92. Flett GL, Paul LH, et al. Perfectionism, distress, and irrational beliefs in high school students: Analyses with an abbreviated survey of personal beliefs for adolescents, *Journal Of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 2008, 194-205.

93. Mahfar M, vd. Malezya'daki tamamen yatılı okul öğrencileri arasında rasyonel duygusal eğitim modülünün irrasyonel inançlar ve stres üzerindeki etkileri, *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 2014, 114: 239-243.

94. Kılıçarslan U, Atıcı M. İlköğretim 7 ve 8 sınıf öğrencilerinin akılcı olmayan inançları ile saldırganlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2010, *19*(3):113-130.

95. Şahıngıray E. Ebeveyn Mükemmeliyetçiliğinin Çocuktaki Kaygı Düzeyine Etkisi: Çocuktaki Mantık Dışı İnançların Aracı Rolü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Işık Üniversitesi, 2020.

96. Aydın F, Sevim SD. Ergenlerde Mantıkdışı İnançların Anne Baba Davranışlarıyla İlişkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Ankara Üniversitesi, 2018.

97. Hojjat SK, Et Al. Personality Traits and Irrational Beliefs in Parents of Substance-Dependent Adolescents: A Comparative Study, *Journal Of Child & Adolescent Substance Abuse*, 2016, 25(4):340-347.

98. Demir P. Denetim Odakları Farklı Üniversite Öğrencilerinin Akılcı Olmayan İnançlarının Bazı Değişkenler Acısından İncelenmesi. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi, 2003.

99. Amutio A, Smith J.C. Stress and irrational beliefs in college student. ansiedad estre, 2008, 14(2-3):211-220.

100. Malkoç E, Kabasakal E. Eğitim çalışanlarında ruh sağlığı açısından stres ve irrasyonalite, *Türkiye Sağlık Bilimleri ve Araştırmaları Dergisi*, 2021, 4.3: 22-29.

101. Hamarta E, Arslan C, Saygın Y, Özyeşil Z. Benlik saygısı ve akılcı olmayan inançlar bakımından üniversite öğrencilerinin stresle başa çıkma yaklaşımlarının analizi, *Eğitim Dergisi,* 2009, 7(18):25-42.2009.

102. Al-Salameh EM. Irrational beliefs among Jordanian college students and relationship with self-confidence. *Asian Social Science*, 2011, *7*(5):137-144.

103. Kabasakal E. Okul çağı çocuklarında pozitif ruh sağlığını geliştirmeye yönelik psikoeğitim önerisi: Rasyonel Duygucu Davranışçı Eğitim, *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2019, 22(4):294-299.

104. Altıntaş G. Liseli Ergenlerin Kişilerarası İletişim Becerileri ile Akılcı Olmayan İnançları Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2006.

105. Göller L. Ergenlerin Akılcı Olmayan İnançları ile Depresyon-Umutsuzluk Düzeyleri ve Algıladıkları Akademik Başarıları Arasındaki İlişkiler, Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi, 2010.

106. Balkıs M, Duru E. Gender differences in the organizational structure of the rational/irrational beliefs in depressive symptoms, *Journal of Rational-Emotive & Cognitive-Behavior Therapy*, 2020, *38*:272-294.

107. Marcotte D. Irrational Beliefs and Depression in Adolescence, *Adolescence*, 1996, 31 (124):935-955.

108. Hooper SR, Layne CC. The common belief inventory for students: A measure of rationality in children, *Journal Of Personality Assessment,* 1983, 47(1):85-90.

109. Lee DY, Hallberg ET, Haase RF. Endorsement of Ellis's İrrational Beliefs as a Function of Age, 1979.

110. Durm M, Stowers D. Just World Beliefs and İrrational Beliefs: A Sex Difference. Table of Contents for Psychological Reports, 1998.

111. Güloğlu B, Aydın G. İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Öğrenilmiş Güçlülük ve Otomatik Düşünce Biçimi Arasındaki İlişki, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi,* 2007, 157-168.

112. Honglund CL, Collinson BB. Loneliness and İrrational Beliefs Among College Students, *Journal Of College Student Development,* 1989, 30:53-58.

113. Kartol A. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Akılcı Olmayan İnançlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2013.

114. Turan AF. Üniversite Öğrencilerinin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalarını Yordamada Yalnızlık, Benlik Saygısı, Yaş, Cinsiyet ve Romantik İlişki Yaşama Durumunun Rolü, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2010.

115. Gündoğdu M, Zeren ŞG. Yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin kimlik statüleri, *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2004, 3(22):57-63.

116. Sakarya S, Çakmak A, Şahın H. Turkish validity and reliability study of the social behavior scale for preschool children, *OPUS International Journal of Society Researches,* 2020, 16(31):3853-3866.

117. Parmaksiz G. İrrasyonel İnanışlar ile Yeme Tutumu ve Beden Algısı İlişkisinin İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, 2020.

118. Şımşır, Z, Seki T, Dılmaç B. Sosyal görünüş kaygısında cinsiyet farklılıkları: bir meta analiz çalışması, *OPUS International Journal of Society Researches,* 2019, 10(17): 615-637.

119. Tellı E, Ünal Z. Üniversite öğrencilerinin sosyo-demografik özelliklerine göre sosyal görünüş kaygısı, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* 2016, 8(15):134-146.

120. Şengönül T. Anne-baba ilgisinin çocukların okul başarısı üzerindeki etkisi, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2019, 17(04): 268-292.

121. Yeşilyaprak B. Çalışan Anne ve Çocuk. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2003.

122. Afandiyeva G. Annelerin Ebeveyn Rolüne İlişkin Kendilik Algıları ile Çocuklarının Beslenme Sürecine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkide Akılcı Olmayan İnançların Biçimlendirici Rolü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2002.

123. Özdevecioğlu M. Kamu ve özel sektör yöneticileri arasındaki davranışsal çalışma koşulları ve kişilik farklılıklarının belirlenmesine yönelik bir araştırma, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2002, 9:115-134.

124. Türk EG. Ergenlerin düşünme biçemlerini yordayan faktörler: anne baba, üst biliş ve epistemolojik inançlar, 2011.

125. Aysan N, Bozkurt F. Okul Psikolojik Danışmanlarının Yaşam Doyumu, Stresle Başa Çıkma Stratejileri ile Olumsuz Otomatik Düşünceleri: İzmir İli Örneklemi, *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 2004, 6-9.

126. Dilmaç B, Aydoğan D, Koruklu N, Deniz ME. İlköğretim öğrencilerinin mükemmeliyetçilik özelliklerinin mantıkdışı inançlarla açıklanabilirliği, *İlköğretim Online*, 2009; 8(3): 720-728.

127. Ellis A. Three Methods Of Rational Emorive Behavior Therapy That They Make My Psychotherapy Effective, Paper Prensented At The Annual Convention Of The American Psychological Assosiation, San Francisco, 1998,14-18.

128. Reuterswärd, M, Lagerström M. Aspects that school health nurses find important for health promotion, *Scandinavian Journal Of Care Sciences*, 2010, 24 (1):156-163.

129. Bohnenkamp JH, Stephan SH, Bobo N. Supporting student mental health: The role of the school nurse in coordinated school mental health care, Psychology in the Schools, 2015, 52(7):714-727.

8. EKLER

EK-1. Sosyodemografik Özellikler Bilgi Formu

Cinsiyetinizi seçiniz: O Kız O Erkek
Yaşınız: (belirtiniz)……
Kaçıncı Sınıfsınız: O 6. Sınıf O 7. Sınıf. O 8. Sınıf
Kardeş sayısınızı seçiniz (Kendiniz de dahil): O 1 O 2 O 3 O 3 ve üzeri
Annenizin mesleği: O Çalışmıyor O İşçi O Mevsimlik İşçi O Memur O Yönetici/İşveren
Babanızın mesleği: O Çalışmıyor O İşçi O Mevsimlik İşçi O Memur O Yönetici/İşveren
Ailenizin ekonomik gelir düzeyi (aylık/TL): O 5004 ve altı O 5005-8000 O 8.001-11.000 O 11000 ve üzeri
Annenin eğitim durumu: O Okur-yazar değil O İlköğretim O Ortaöğretim O Lise O Lisans (Üniversite) O Üniversite (Lisans) mezunu üzeri
Babanın eğitim durumu: O Okur-yazar değil O İlköğretim O Ortaöğretim O Lise O Lisans (Üniversite) O Üniversite (Lisans) mezunu üzeri
Herhangi bir ruhsal sağlık probleminiz var mı? O Hayır O Evet (belirtiniz) ……
Aile fertlerinden herhangi birinde ruhsal sağlık problemi var mı? O Hayır O Evet (belirtiniz) ……

EK-2. Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri

	Hiçbir zaman (1)	Ender olarak (2)	Arada sırada (3)	Sık sık (4)	Her zaman (5)
1- Sorunlarımdan kaçma yerine sorunumu çözmeye çalışırım.					
2- Ne zaman sorun yaşasam içimde hep bir karamsarlık olur ve kendimi kolay kolay toplayamam.					
3- Karşıma sorunlar çıktığında sakin olmaya çalışırım.					
4- Kafama bir şeyler takıldığında sinirli olurum ve istemediğim sözler söylerim.					
5- Yaşadığım problemlerin herkesin başına gelebileceğine inanırım.					
6- Başıma bir problem geldiğinde çabucak üzülürüm.					
7- Sorun yaşadığımda onu çözmek için bulduğum çözüm yolu işe yarayana kadar vazgeçmem.					
8- Sorun yaşadığımda uzun süre etkisinden kurtulamam.					
9- Sorunlarım olduğunda hep kendi kendime sorular sorarım ve çözüm yolları ararım.					
10- Sorunlarımı çözemediğim zaman her şeyden soğurum.					
11- Karşılaştığım sorunlardan kurtulmak için vazgeçmeden bütün çözüm yollarını denerim.					
12- Sorun yaşadığımda kendimi kolay kolay derse veremem.					
13- Öncelikle sorunlarımın neden kaynaklandığını bulmaya çalışırım.					
14- Arkadaşlarımla sorun yaşadığımda konuşmak yerine kavga ederim.					
15- Sorunlardan kaçmak yerine işe yarayan bir çözüm yolu bulana kadar uğraşırım.					
16- İş ve sorumluluklarımdan kaçmak için birçok bahane uydururum.					
17- Sorunlar karşısında oldukça sabırlı ve kararlı davranırım.					
18- Bir sorunum olduğunda ne yaparsam yapayım çözülmeyeceğini düşünürüm.					
19- Sorunlarımı çözemediğimde zamanlarda ailemden ya da arkadaşlarımdan yardım isterim.					

EK-2. (devam) Çocuklar İçin Problem Çözme Envanteri

	Hiçbir zaman (1)	Ender olarak (2)	Arada sırada (3)	Sık sık (4)	Her zaman (5)
20- Sorunlarımı çözme konusunda genellikle başarılı değilimdir.					
21- Sorunlarım karşısında genellikle yaratıcı ve etkili çözüm yolları bulurum.					
22- Sorunlarım olduğunda küçük çocuk gibi davranmak beni rahatlatır.					
23- Bir sorunla karşılaştığımda tüm çözüm yolarını düşünerek çözeceğime inanırım.					
24- Bir sorunum olduğunda çözüm yolları aramak yerine her şeyi oluruna bırakırım.					

EK-3. Ergenler İçin Mantıkdışı İnanç Ölçeği

	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
1-Herhangi bir oyunda yenilmeyi kesinlikle hazmedemem.					
2- Öğretmenlerin, öğrencilerine karşı her zaman nazik ve anlayışlı olması gerekir.					
3- Bir öğrencinin derslerinde başarısız olması, onun yetersiz bir insan olduğunu gösterir.					
4- Bir anne ve baba çocuğuna bir söz vermişse, mutlaka onu yerine getirmelidir.					
5- Evde ve okulda kurallarla yaşamak, bana çok zor geliyor.					
6- Diğer insanların önünde bir hata yaparsam, küçük duruma düşeceğime inanırım.					
7- Bir öğrenci öğretmenlerinin takdirini kazanmak istiyorsa, mutlaka derslerde başarılı olmalıdır.					
8- Anne ve babaların çocuklarına sürekli olarak nasıl davranmaları gerektiğini söylemeleri, tahammül edilmez bir durumdur.					
9- Hayatın en zor işi, ders çalışmak ve ev ödevi yapmaktır.					
10- Kişinin yaptığı bir iş başkaları tarafından beğenilmezse, o kişinin değeri düşmüş demektir.					
11- Öğrencileri arasında ayrım yapan bir kişinin kesinlikle öğretmenlik yapmaması gerekir.					
12- Anne ve babalar çocuklarına karşı her zaman anlayışlı olmalıdırlar.					
13- Arkadaşlarımın gözünde önemli birisi olmak için, derslerimde mutlaka başarılı olmam gerekir.					
14- Sorunlarla uğraşmaktansa, onları ertelemek daha iyidir.					
15- İyi bir anne ve baba, çocuğunu başkalarının yanında asla azarlamaz.					
16- Derste öğretmenin sorduğu soruyu bilemeyen bir öğrenci, arkadaşlarının önünde küçük düşmüş demektir.					
17- Büyüklerin, çocuklardan uslu olmalarını ve kurallara uymalarını istemeleri büyük bir haksızlıktır.					
18- İyi bir arkadaş verdiği sözleri mutlaka tutmalıdır.					
19- Bir öğrencinin anne-babasının takdirini kazanması için, derslerinde mutlaka başarılı olması gerekir.					
20- Yapmam gereken şeyleri benim yerime başkalarının yapmasını isterim.					
21- Anne ve babaların verdikleri ev işleri ve görevler, çocukları canından bezdiriyor.					